

Demokrasi Üzerine

Robert A. Dahl

Phoenix Yayınevi
2. Baskı 2001-2010, 240 sayfa

Robert A. Dahl

Çağdaş siyaset biliminin ve düşüncesinin önde gelen teorisyenlerindedir. Dahl, uluslar arası akademik çevrelerde, özellikle demokrasi konusunda yaptığı çalışmalarıyla tanınmıştır. Başlıca kitapları şunlardır: *A Preface to Democratic Theory* (University of Chicago Press, 1956), *Polyarchy: Participation and Opposition* (Yale University Press, 1971), *Dilemmas of Pluralist Democracy: Autonomy versus Control* (Yale University Press, 1982), *A Preface to Economic Democracy* (University of California Press, 1985), *Democracy and Its Critics* (Yale University Press, 1989).

ARKA KAPAK

Dahl, karmaşık bir konunun açık ve özlü bir sunumunu, genel okurun kolaylıkla kavrayabileceği bir üslupla yapıyor. *Mark F. Plattner, New York Times Book Review*

Dahl'in analitik düşüncesi ve etkileyici diliyle, herkesin üstesinden gelmesi gereken sorunlar ortaya konuyor. Demokrat olan herkes bu kitabı mutlaka okumalı. *Virginia Quarterly Review*

Dahl, en çok ilgilendiği konuda mükemmel bir başvuru kitabı yazmış, genel okur için olduğu kadar politika uzmanları için de... *The Economist*

Demokrasi konusunda zarif bir biçimde yazılmış bu el kitabı, büyük ilgiyle okunacak. Olgunluğunun doruğunda Dahl. *Michael Walzer*

Bu ülkenin demokrasi teorisinin ve pratiğinin en önde gelen uzmanından, demokratik düşüncenin büyük sorunlarının etkileyici ve özlü bir özeti. *G. John Ikenberry, Foreign Affairs*

Bölüm 2

Demokrasi Nerede ve Nasıl Ortaya Çıktı?

Demokratik katılımı oluşturan itici güç eşitliğin mantığı diye adlandırabileceğimiz şeyden ortaya çıkar.

İnsanlar uzun süreler için özellikle tarım ve takas için sabit topluluklar halinde yerleşik hayata geçmeye başladıklarında halkın yönetime katılımı için uygun olan, az önce sözünü ettiğim koşullar - topluluk kimliği, dışardan az müdahale, eşitliğin kabul edilmiş olması- gittikçe daha ender görülmeye başlandı. Hiyerarşi ve egemenlik şekilleri daha "doğal" gelmeye başladı. Bunların sonucu olarak halkın yönetimde olduğu hükümetler, yerleşik hayata geçmiş insanlar arasında binlerce yıl görülmedi. Onların yerini hepsi bir tür sıralamaya ya da hiyerarşiye dayanan monarşiler, despotizmler, aristokrasiler ya da oligarşiler aldı.

Yunanca demos, insanlar, ve kratos, yönetmek, sözcüklerini birleştirerek demokrasi ya da demokratia terimini ilk kullanan Yunanlılar, büyük ihtimalle Atinalılar olmuştur. Demos sözcüğünün Atina'da genellikle bütün Atinalılar, bazen de halk, hatta kimi zaman sadece fakir insanlar anlamına gelmesi de ilginçtir. Anlaşıyor ki demokrasi sözcüğü, onu eleştiren aristokratlar tarafından, kendilerinin yönetimdeki kontrolünü savaşılarak ellerinden alan sıradan halkı küçük gördüklerini göstermek için kullandıkları bir sıfattı.

Atina'nın yönetimi burada tam olarak açıklanamayacak kadar karmaşıktı. En önemli organı ve merkezi bütün vatandaşların yer almaya haklarının olduğu bir meclisti: Bu meclis önemli bazı memurları - örneğin, bize ne kadar garip gelse de, generalleri seçerdi. Diğer kamu görevleri için çalışacak vatandaşları seçmedeki asıl yöntem bütün uygun adayların aynı derecede şanslı oldukları kura çekme yöntemiydi.

Cumhuriyet'in yönetimine katılma hakkı başta soylular ya da aristokratlarla sınırlıydı. Fakat yeniden karşılaşacağımız bir gelişmeyle, zor uğraşların sonunda sıradan halk da (plebler, yani aşağı tabakadan

olanlar) yönetime katılmaya hak kazandı. Atina'da ve 20. yüzyıla kadarki demokrasilerde ve cumhuriyetlerde olduğu gibi burada da katılım erkeklerle sınırlandırılmıştı.

Mütevazı bir şehir olduğu ilk zamanlarından beri Roma Cumhuriyeti diğer bölgeleri kendine katarak ve de eski şehrin sınırlarının dışında fetihler yaparak genişledi. Sonuç olarak Cumhuriyet bütün İtalya'yı ve İtalya dışındaki uzak yerleri de yönetmeye başladı Dahası, Cumhuriyet, fethedilen bölgelerde yaşayan halka Roma vatandaşı olma hakkını bahşetti, bu da onları, önemsiz kullar olmaktan çıkarıp vatandaşlık haklarına ve ayrıcalıklarına sahip Romalılar haline getirdi.

Bugünkü bakış açımızla bize garip gelecek şekilde, Roma vatandaşlarının da katılmaya hak sahibi oldukları meclisler, önceden olduğu gibi, Roma şehrindeki, bugün hala kalıntılarının turistler tarafından görülebildiği Forum'da toplanmaya devam etti. Ancak ücra topraklarda yaşayan çoğu Roma vatandaşı için şehir, olağanüstü bir çaba ve para harcamadan gidilemeyecek kadar uzaktı.

Romalılar, çok yaratıcı ve yetenekli insanlar olmalarına rağmen, halk meclislerindeki belirli önemli memurları seçme yöntemleri sebebiyle hiçbir zaman demokratik yollarla seçilmiş temsilcilere dayanan işleyebilir bir temsili hükümet sistemi oluşturamışlardı.

Roma Cumhuriyeti, Atina demokrasisinden ve herhangi bir modern demokrasinin şimdiye kadar sürdüğünden daha uzun bir zaman ayakta kalabilmesine rağmen, MÖ 130 yıllarında, halkın huzursuzluğu, savaş, askerleşme, yozlaşma ve önceden varolan güçlü yurttaşlık duygusundaki azalma yüzünden zayıflamıştır. Gerçek cumhuriyetçi uygulamalardan geriye kalanlar da Julius Sezar'ın diktatörlüğü sırasında ortadan kalktı. Sezar'ın MÖ 44 yılında öldürülmesinden sonra bir zamanlar halk tarafından yönetilen cumhuriyet, imparatorlar tarafından yönetilen bir imparatorluğa dönüştü.

Cumhuriyetin yıkılmasıyla halk yönetimi güney Avrupa'da tamamen ortadan kalktı. Küçük, dağınık kabilelerin politik sis temleri dışında dünya üzerinden neredeyse bin yıllığına silindi.

İtalya. Nesli tükenmiş bir türün büyük iklim değişikliklerin den sonra yeniden ortaya çıkması gibi, halkın yönetime katılması da, Kuzey İtalya'da MS 1100 yıllarında yeniden görülmeye başlandı.

İki yüzyıldan uzun bir süre boyunca bu cumhuriyetler bir çok İtalyan şehirde ortaya çıktılar. Floransa ve Venedik gibi pek çok cumhuriyet olağanüstü bir refahın, ince bir zanaatkarlığın muhteşem sanat ve mimarinin, mükemmelliğine ulaşamamış kentsel tasarımın, görkemli şiir ve müziğin, Antik Yunan ve Roma dünyasının heyecanla yeniden keşfinin merkeziydi. Sonraki nesillerin Ortaçağ olarak adlandırılacağı dönem sona ererken, müthiş bir yaratıcılığın kendini gösterdiği Rönesans başladı.

Demokrasinin gelişimi açısından üzücü bir gelişme ise 1300'lerin ortalarından itibaren kimi büyük şehirlerin cumhuriyetçi hükümetlerinin halkçı yönetimlerin ezeli düşmanlarına gitgide daha fazla izin vermesiydi: ekonomik çöküş, yozlaşma, oligarşi, savaş, fetih, iktidarın kral, prens ya da asker olabilen otoriter yöneticilerin eline geçmesi... Hepsi bu kadar da değildi. Tarihi eğilimlere daha geniş bir açıdan bakıldığında şehir devletleri, kendilerinden çok daha büyük güce sahip bir rakibin ortaya çıkışıyla halkçı hükümetlerin temeli olarak sona ermişlerdi. Bunlar ulusal devletler ya da ülkelerdi. Kasabalar ve şehirler bu daha büyük ve daha güçlü varlığın bir parçası olmaya, yani en iyi ihtimalle hükümetin daha alt birimlerine dönüşmeye mahkumdular.

Bugünün bakış açısıyla, bu sistemlerin hepsi de eksikliği fark edilen en az üç temel politik kurumdan yoksundu: seçilmiş temsilcilerden oluşmuş bir ulusal parlamento ve ulusal hükümetin altında çalışan, halkın seçtiği yerel yönetimler. Alt seviyelerdeki demokrasiyi halkın seçtiği üst seviyedeki bir parlamentoyla birleştiren bir sistem henüz icat edilmemişti.

MS 900 yılına gelindiğinde özgür Viking meclisleri sadece Trondheim bölgesinde değil İskandinavya'nın birçok farklı bölgesinde de toplanmaya başlamıştı. Steinkjer'deki gibi, Ting'ler genellikle büyük dikey taşlarla belirlenmiş açık alanlarda toplanıyordu. Bir Ting toplantısında özgür halkın yaptığı işler, ayrılıklar çözmek, tartışmak, kanunları onaylamak ya da onaylamamak, din değişimi için yapılan teklifleri kabul etmek ya da reddetmek (eski Norveç dini yerine Hıristiyanlığı kabul ederken yaptıkları gibi) hatta çoğu

zaman Ting'in kabul ettiği kanunlara bağlılık yemini etmek zorunda olan kralı seçmek ya da ona onay vermektir.

Vikinglerin övündükleri ... eşitlik sadece özgür erkekler için geçerliydi, onlar da kendi aralarında zenginlik ve konumları açısından farklılık gösteriyorlardı. Özgür sınıfın altında köleler vardı. Yunanlıların, Romalıların ve yüzyıllar sonra Avrupalıların ve Amerikalıların olacağı gibi Vikinglerin de köleleri vardı: savaşta esir düşmüş düşmanlar, komşu ülkelere yapılan akınların talihsiz kurbanları ya da eskiden beri birçok yerde gerçekleştirilen köle ticaretinde satın alınmış insanlar. Doğuştan özgür olan insanlardan farklı olarak, köleler serbest bırakıldıklarında da eski sahiplerine bağlı kalıyorlardı. Eğer köleler özgürlerin altında bir sınıfsa, özgürlerin üstlerinde de zengin, toprak sahibi ve miras alınan bir statü sahi bi olan aristokratlar vardı. En tepede ise gücü seçimlerle sınırlanmış, kanunlara uymak zorunda olan ve asillerin sadakatini ve özgür halkın desteğini korumaya ihtiyaç duyan kral vardı.

Meclislerden parlamentolara, Vikingler batıya, İzlanda'ya doğru gitmeye başladıklarında kendi politik uygulamalarını yerleştirdiler ve birçok yerde yeniden *Tingler* oluşturdular. Ama daha fazlasını da yaptılar: her yerde ulusal parlamentoların ortaya çıkışını önceden görerek MS 930 yılında bir çeşit üst-Ting oluşturdular. *Althing* ya da Ulusal Meclis üç yüzyıl boyunca, Norveç tarafından yönetilmeye başlanana kadar İzlanda kanununun temeli olarak kaldı.

Hollanda'nın ve Flanders'in tamamen farklı atmosferinde üretim, ticaret ve finansın gelişmesiyle büyük ekonomik kaynakların kontrolünü elinde tutan bir şehirli orta sınıf ortaya çıktı. Yöneticiler sürekli olarak gelire ihtiyaç duyuyorlardı ve bu zengin sınıfı ne görmezden gelebiliyorlardı ne de onların kendi rızalarıyla vergi vermelerini sağlayabiliyorlardı. Bu rızayı sağlamak için yöneticiler şehirlerden ve en önemli sosyal sınıflardan temsilcilerin olduğu toplantılar düzenlediler. Bu meclisler, parlamentolar ya da çoğu zaman dendiği gibi yerel kurullar doğrudan doğruya bugünün ulusal yasama kurullarına dönüşmediler, ancak gelenekler, uygulamalar ve böyle bir gelişmeyi destekleyen fikirler ortaya çıkardılar.

Bu sırada gelecek yüzyıllarda temsilci hükümet fikrine ve uygulamasına en büyük etkiyi yapacak olan bir temsilci parlamento belirsiz bir başlangıçla yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Bu, Ortaçağ İngiltere'sinin parlamentosuydu. Bir plan ve tasarı ürünü olmaktan çok gelişigüzel bir evrimle ortaya çıkan bu parlamento, I. Edward'ın 1272-1307 yılları arasındaki hükümdarlığı sırasında düzensiz aralıklarla, ihtiyaç duyuldukça toplanan meclislerden ortaya çıkmıştır.

18. yüzyıla gelindiğinde bu gelişmeler, kral ve parlamentonun yetkilerinin diğerinin yetkileri tarafından kısıtlandığı bir anayasal sisteme yol açtı. Parlamento içerisinde Lordlar Kamarası'ndaki babadan oğula geçen aristokrasinin gücü Avam Kamarası'ndaki halkın gücüyle dengelenmişti. Kral ve parlamentonun kanunlaştırdığı yasalar, her zaman olmasa da çoğunlukla, bağımsız olan hakimler tarafından yorumlanıyordu.

DEMOKRATİKLEŞME: YOLDA, AMA HENÜZ SADECE YOLDA

Avrupa'nın birçok bölgesindeki -özellikle İskandinavya, Flanders, Hollanda, İsviçre ve İngiltere- yerel koşullar ve imkanlar sayesinde eşitlik mantığı özgür insanların bir dereceye kadar yönetime katılabilecekleri yerel meclisler ortaya çıkmasını sağladı. Yöneticilerin yönetilenlerin rızasını alması gerektiği fikri başta vergilerin arttırılması üzerine ortaya çıkmışken, zamanla genel olarak kanunlarla ilgili bir isteğe dönüştü. Özgür insanların meclisleri için fazlasıyla geniş olan, kasaba, şehir, bölge ve ülke gibi alanlarda, rızanın alınabilmesi için vergileri arttıran ya da kanunları yapan kurumlarda temsil edilmesi gerekiyordu. Atina'daki uygulamanın tam tersine, temsilciler kurayla ya da tesadüflerle değil, seçimle belirleniyordu.

Avrupa'daki bu politik fikirler ve uygulamalar demokratikleşmenin üzerinde ilerleyebileceği bir temel oluşturdular.

Öncelikle, en iyi başlangıçları yapan ülkelerde bile demokrasiye engel olan çok büyük eşitsizlikler vardı: özgürler ve köleler, zenginler ve fakirler, toprak sahibi olanlar ve olmayanlar, efendiler ve uşaklar, erkekler ve kadınlar, yevmiyeyle çalışanlar ve çiraklar, usta zanaatkar ve dükkan sahipleri, kasabalılar ve bankacılar, derebeyleri ve topraklarındaki kiracılar, asiller ve halk, krallar ve tebaaları, kralın

memurları ve onların emri altındaki insanlar, haklar, görevler, nüfuz ve güç açısından birbirlerinden çok farklıydı. Özgür insanlar bile kendi içinde statü, zenginlik, iş, görev, bilgi, özgürlük, etki ve güç açısından eşit değildi. Birçok yerde özgür bir adamın karısı kanunlar, gelenekler ve uygulama açısından onun malı sayılırdı. Her zaman ve her yerde olduğu gibi burada da eşitlik mantığı eşitsizliğin katı gerçekleriyle karşı karşıya kaldı.

İkinci olarak, meclisler ve parlamentolar varolsalar bile en temel demokratik standartlara uymuyorlardı. Parlamentolar çoğu zaman kralla bir tutulamazdı; kralın vekilleri üzerindeki kontrolün kraldansa bir parlamentonun elinde olması ya da bir başbakanın kralın yerini alması için daha yüzyıllar geçmesi gerekiyordu. Parlamentolar özellikle aristokratlara ve yüksek ruhban sınıfına ayrılmış olan yerlerde bir ayrıcalık sağlıyordu. "Halk" tarafından seçilen temsilcilerin kanunlar yapılırken en iyi ihtimalle ufak bir söz hakları oluyordu.

Üçüncüsü, "halk"ın temsilcileri halkın bütünü temsil etmiyordu. Her şeyden önce özgür insanlar erkekti. İstisnai olarak monarşinin başında bir kadının olduğu durumların haricinde yetişkin nüfusun yarısı siyasi hayatın dışında kalıyordu. Ancak yetişkin erkeklerin birçoğu da aynı şekilde siyasi hayatın dışındaydı.

Dördüncü olarak, 18. yüzyıl ve sonrasına kadar demokratik düşünceler çok yaygın olarak paylaşılmıyor, hatta tam olarak anlaşılıyordu da.

Bölüm 4 Demokrasi Nedir?

DEMOKRATİK SÜRECİN KRİTERLERİ

Demokrasi hakkındaki aşırı ve genellikle de nüfuz edilemez yoğunluktaki fikirler içinde, bir topluluğun yönetim sürecinde bütün üyelerin derneğin politikası hakkındaki kararlara katılım için eşit derecede hak sahibi olmaları gerekliliğini karşılayacak kriterler belirlemek mümkün müdür? Böyle beş standart olduğun inanıyorum.

Etkin katılım. Bir politika birlik tarafından kabul edilmeden önce, bütün üyeler, bu politikanın ne olması gerektiği konusundaki görüşlerini diğer üyelerin dikkatine sunmak için eşit ve etkin imkanlara sahip olmalı.

Oy kullanma eşitliği. Politikanın ne olacağı konusundaki karar sonunda verildiğinde her üyenin oy vermek için eşit ve etkin hakkı olmalı ve bütün oylar eşit değerinde sayılmalı.

Bilgi edinebilme. Zamanın kısıtlı olması göz önünde bulundurularak her üyenin ilgili alternatif politikalar ve onların muhtemel sonuçları hakkında bilgi edinmek için eşit ve etkin imkanı olmalı.

Gündemin kontrolü. Üyelerin gündeme konacak maddelerin nasıl ve isterlerse, hangi maddeler olacağına karar verme hakları olmalı. Böylece önceki üç kriterin ortaya koyduğu demokratik süreç hiçbir zaman kapanmaz. Böyle bir şeyi tercih ettikleri takdirde, topluluğun politikası her zaman üyeler tarafından değiştirilebilir.

Yetişkinlerin dahil olması. Bir ülkede sürekli olarak ikamet eden erişkinlerin tümü ya da büyük çoğunluğu, ilk dört kriter tarafından ortaya konan bütün vatandaşlık haklarına sahip olmalıdır.

NEDEN BU KRİTERLER?

Bu soruya verilebilecek kısa bir cevap şudur: bunların hepsi (sayıları ne kadar düşük olursa olsun) üyelerin topluluğun politikasını belirlemede politik açıdan eşit olması için gereklidir. Bir başka deyişle bu gerekliliklerden herhangi birisi yerine getirilmediğinde üyeler siyasal eşitliklerini yitirirler.

Sözcükler Üzerine

Devlet terimi genellikle dikkatsizce ve belirsiz bir anlam da kullanıldığı için bu kelimeyle ne kastettiğimi kısaca söylemek istiyorum. Ben devlet derken, üstün zorlayıcı araçlarıyla, üstünde yönetme hakkına sahip olduğunu iddia ettiği bütün herkesin güvenliğini onun kurallarına itaat ettikleri ölçüde garanti altına alabilmesiyle ayırt edilebilen çok özel bir birlikten bahsediyorum. İnsanlar "hükümet"ten söz ederlerken, normalde kendilerini yargılama hakkı

olan devletin hükümetini kastederler. Tarih boyunca, çok ender görülen istisnalar olsa da, devletler belirli bir bölgede (ya da bazı durumlarda belirsiz veya itilafli bölgelerde) oturan halk üzerinde yetkilerini kullanmışlardır. Bu yüzden bir devleti bölgesel bir bütünlük olarak düşünebiliriz. Bazı yerlerde ve zamanlarda, devletin toprakları bir şehirden daha büyük olmamasına rağmen, son yüz yıllarda devletler genellikle ülkenin tamamında yetkilerini kullanma hakkı talep ettiler.

Bölüm 5 Neden Demokrasi?

Demokrasi arzulanır sonuçlar doğurur:

1. Zorbalığı önlemek
2. Temel haklar
3. Genel özgürlük
4. Kendi kaderini tayin etme
5. Ahlaki özerklik
6. İnsani gelişme
7. Temel kişisel çıkarların korunması
8. Siyasal eşitlik

Bunlara ek olarak modern demokrasiler şunları da ortaya koyar:

9. Barış
10. Refah

Demokrasinin uygulanabilir herhangi bir alternatifine göre en az on avantajı vardır.

1. Demokrasi zalim ve kötü otokratların yönetime geçmesini engellemeye yardımcı olur. Politikanın belki de en temel ve kalıcı sorunlarından biri otokratik yönetimi önlemektir.

Pol Pot'un eğitimli sınıftan korkusu o kadar büyüktü ki neredeyse tamamen yok edildiler, gözlük takmak ya da nasırsız ellere sahip olmak kesin ölüm anlamına geliyordu.

Diğerleri daha büyük suçlar işlediler diye küçük suçları haklı çıkaramayız. Demokratik prosedürleri uygulayan demokratik bir ülke bir haksızlık yaptığında, sonuç yine de... bir haksızlıktır. Çoğunluğun yapıyor olması doğru olduğu anlamına gelmez.

2. Demokrasi vatandaşlarına demokratik olmayan sistemlerin sağlamadığı ve sağlayamayacağı pek çok temel hakkı sağlamayı garanti eder.

Demokrasi sadece bir yönetim şekli değildir. Haklar, demokratik politik kurumlarda zorunlu unsurlar oldukları için demokrasi aynı zamanda bir haklar sistemini içerir. Haklar demokratik bir yönetim sürecinin yapı taşlarıdır.

Yazılı olarak, kanunlarda, hatta anayasal bir belgede demokratik hakları vaat etmek yeterli değildir. Bu haklar etkin olarak yürürlüğe konmalı ve uygulamada vatandaşlar için ulaşılabilir olmalıdır. Eğer olmazlarsa, yöneticiler ne derse desin, bu politik sistem, demokratik değildir ve "demokratik" olduğu yönündeki bütün kandırımacalar demokratik olmayan yönetim için sadece bir maskedir.

3. Demokrasi vatandaşlarına mümkün olan alternatiflerinden daha geniş bir kişisel özgürlük alanı sağlar. Şüphesiz ki, birisi, demokratik bir devletin mümkün olan diğer alternatiflerden daha fazla özgürlük sağlayacağı iddiasına devletin tamamen ortadan kaldırılması durumunda hepimizin daha özgür olduğunu söyleyerek karşı çıkabilir: anarşistlerin cüretkar iddiası budur. Ancak hiç devlet olmayan, herkesin diğer insanların temel haklarına saygılı olduğu ve ortak karar verilmesi gereken her konuda tam bir ittifak olduğu bir dünya tahayyül etmeyi denerseniz, çoğu insan gibi siz de bunun imkansız olduğunu görürsünüz. Bazı insanların, örneğin, diğerlerinin çalışarak yetiştirdikleri meyveleri çalmak, kendilerinden güçsüz olanları köleleştirmek ya da yönetmek, kendi kurallarını diğerlerine kabul ettirmek ya da kendi egemenliklerini sağlama almak için yeniden zorlayıcı bir devlet kurmak isteyen kişiler, gruplar ya da örgütler tarafından zorlanmaları son derece muhtemeldir. Eğer devletin ortadan kaldırılması katlanılmaz bir şiddet ve düzensizlik - popüler tanımıyla "anarşi" - ortamı oluşturacaksa, o zaman iyi devlet anarşinin üzerine kurulacak olan kötü devletten üstün olacaktır.

Anarşizmi reddeder ve bir devlete ihtiyaç olduğunu kabul edersek, demokratik bir yönetime sahip olan devlet başka her hangi birinden daha geniş özgürlükler tanıyacaktır.

4. *Demokrasi insanların kendi temel çıkarlarını korumalarına yardımcı olur.*

Demokrasi bu özgürlüğü ve fırsatları geliştirilmiş alternatif siyasi sistemlerin hepsinden daha iyi korur. Hiç kimse bu fikri John Stuart Mili' den daha güçlü savunmamıştır.

Mill, "insani meselelere saygı duymayı kesin olarak ifade edebilen herhangi bir genel önerme kadar evrensel açıdan doğru ve uygulanabilir olan bir ilke, bütün insanların ya da herhangi bir insanın hakları ve çıkarlarının, kişi onları savunmaya muktedir ve istekliyse ihmal edilme tehlikesiyle karşı karşıya olmadığıdır... İnsanlar diğerlerinin kötülüğünden, ancak varolma gücüne sahip olduklarında ve kendilerini koruyabildiklerinde uzak olurlar," demiştir. Haklarınızı ve çıkarlarınızı hükümetin ve hükümeti etkileyen veya kontrol edenlerin suistimalinden ancak hükümetin yürütmesine siz de katılırsanız koruyabilirsiniz, diye devam etmiştir. Bu yüzden, "herkesin devletin mutlak gücüne dahil olmasından daha azı kabul edilemez," yani bir demokratik hükümetten.

5. *Sadece demokratik bir hükümet insanların kendi kaderini tayin etme özgürlüklerini yaşayabilmeleri, yani kendi seçtikleri kanunlar uyarınca yaşayabilmeleri için azami fırsatı tanıyabilir.*

10. *Demokratik bir yönetime sahip olan ülkeler demokratik olmayanlardan daha zengindir.*

20. yüzyılın sonuna geldiğinde piyasa ekonomisine sahip olan ülkelerin tümü demokratik değildi ama demokratik ülkelerin hepsinde piyasa ekonomisi vardı.

Geçen iki yüzyılda piyasa ekonomileri genellikle alternatiflerinden daha fazla kazanç sağladılar. Böylece eskiden kalan inanç tersine döndü. Bütün modern demokratik ülkelerin piyasa ekonomileri olduğu için, piyasa ekonomisine sahip bir ülkenin zenginleşmesi muhtemel olduğu gibi, modern bir demokratik ülkenin de zengin bir ülke olması muhtemeldir.

Demokrasilerin demokratik olmayan sistemlere göre başka ekonomik avantajları da vardır. Öncelikle, demokratik ülkeler halkın eğitimini teşvik ederler, eğitilmiş bir işgücü de yeniliklerin uygulanmasına ve ekonomik büyümeye yardımcı olur. Buna ek olarak, kanunlar demokratik ülkelerde daha güçlüdür; mahkemeler daha bağımsızdır; mülkiyet hakları daha güvenlidir; kontratlar daha etkin uygulanır, hükümetin ve politikacıların ekonomiye keyfi müdahaleleri pek görülmez. Son olarak, modern ekonomiler iletişime dayanır ve demokratik ülkelerde iletişim üzerindeki kısıtlamalar çok daha azdır. Bilgiyi aramak ve ona ulaşmak daha kolay ve demokratik olmayan rejimlerin çoğunda olduğundan çok daha güvenlidir.

Ancak modern demokrasiler ve piyasa ekonomileri arasındaki ilişki iki taraf için de avantajlara sahip olsa da, piyasa ekonomilerinin demokrasiye verdiği bir zararı görmezden gelemeyiz. Piyasa ekonomisi ekonomik eşitsizlik doğurduğu için demokratik bir ülkenin bütün vatandaşları arasında tam bir siyasal eşitliğe ulaşmaya yönelik umutları zedeleyebilir.

Demokratik hükümetler de dahil olmak üzere, herhangi bir hükümetten çok fazla şey beklemek büyük bir hata olur. Demokrasi vatandaşların mutlu, zengin, sağlıklı, akıllı, barışçı ya da adil olacakları konusunda garanti veremez. Bu hedeflere ulaşmak demokratik hükümetler dahil, hiçbir hükümetin yetenekleri dahilinde değildir. Dahası, demokrasi her zaman ideallerden daha azını gerçekleştirebilmiştir. Daha demokratik bir yönetim için geçmişte gösterilen bütün çabalar gibi, modern demokrasilerin de pek çok eksiği vardır.

Bölüm 6 **Neden Siyasal Eşitlik? -I-**

EŞİTLİK AÇIKLAMAYA GEREK DUYAR MI?

1776'da Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin yazarları, daha sonra bütün dünyada bilinecek şu sözleri yazdılar: "Bütün insanların eşit yaratıldıklarına, Yaratıcıları tarafından onlara Hayat, Özgürlük ve mutluluğunu arama hakkı gibi geri alınamaz bazı Haklar verildiğine inanıyoruz." Eğer eşitlik aşikarsa, o zaman daha fazla doğrulamaya çalışmak gerekli değildir.

Eleştirmenler genellikle Bağımsızlık Bildirgesi'ndeki gibi eşitlik üzerine iddiaların boş sözlerden daha fazla bir şey olmadığını söylediler. Eğer böyle bir iddianın insanoğluna dair bir gerçeği ifade ettiği varsayılıyorsa, bunun açıkça yanlış olduğunda ısrar ettiler.

Yanlışlık ithamına eleştirmenler bazen ikiyüzlülüğü de eklerler. Buna örnek olarak Bildirge'nin yazarlarının, bağımsızlığını ilan etmekte olan yeni eyaletlerde, insanların büyük bir çoğunluğunun Yaraticıları tarafından verildiği söylenen geri alınamaz haklarını kullanmaktan uzak olduğuna dair uygunsuz gerçeği görmezden gelmelerini gösteriyorlar. O zaman, uzun zaman sonra da kadınlar, köleler, özgür zenciler ve yerliler sadece siyasi haklarından değil yaşam, özgürlük ve mutluluğunu arama hakkı için gerekli olan pek çok "geri alınamaz hak"tan da mahrum bırakıldılar. Hatta mülkiyet de "geri alınamaz" bir haktı, köleler sahiplerinin malıydı. Bildirge'nin en önemli yazarı olan Thomas Jefferson'ın da köleleri vardı. Önemli noktalarda, kadınlar da kocalarının mali sayılıyorlardı. Özgür erkeklerin de önemli bir kısmının -kimi zaman %40'a ulaştığı tahmin ediliyor- oy kullanma hakkı yoktu, çünkü 19. yüzyıla girerken, yeni Amerikan eyaletlerinde oy kullanma hakkı toprak sahiplerine tanınıyordu.

Ne o zaman ne de daha sonra eşitsizlik Amerika'ya özgüydü. Tam tersine. 1830'larda Fransız yazar Alexis de Tocqueville, Avrupa'yla kıyaslandığında Amerika'nın en önemli karakteristiklerinden birinin vatandaşlarına tanıdığı olağanüstü sosyal eşitlik olduğu sonucuna varmıştı.

Tersini ispatlayan pek çok kanıt olmasına rağmen insanoğlunun temelde eşit olduğu fikri Jefferson'a, kendinden önce İngiliz felsefecileri Thomas Hobbes'a ve John Locke'a olduğu gibi, mantıklı geliyordu. Jefferson'dan sonra da, birçok kişi daha, bir şekilde insanların eşit olduğu fikrini kabul etti. Pek çok kişi için eşitlik basit bir gerçektir. 1835'te Avrupa ve Amerika da gözlemlediği "*koşulların artan eşitliği*" Alexis de Tocqueville'e o kadar dikkat çekici gelmişti ki bunun için şunları söylemiştir: "*bu Tanrı'nın bir lütfudur, İlahi bir hükümün bütün özelliklerini taşır, evrenseldir, eskimez, bütün insan müdahalelerini bertaraf eder, bütün olaylar ve insanlar gelişimine katkıda bulunur.*"

ÖZSEL EŞİTLİK: AHLAKİ BİR YARGI

"*Her insanın iyiliğinin diğerlerinin iyiliğine özü bakımından eşit olduğunu kabul etmeliyiz.*" Bildirge'de kullanılan sözlerle, ahlaki bir yargı olarak, bir insanın hayatının, özgürlüğünün ve mutluluğunun başka bir insanın hayatından, özgürlüğünden ve mutluluğundan özsel olarak daha değerli ya da az değerli olmadığı konusunda ısrarcıyız. Bunun sonucu olarak, her insana, hayat, özgürlük, mutluluk ve diğer temel faydalar ve çıkarlar konusunda eşit talepte bulunuyorlarmışçasına davranmamız gerektiğini söylüyoruz. Bu ahlaki yargıya *özsel eşitlik* adını vermeme izin verin.

Özsel eşitlik ilkesinin bu nihai sınırlara yakın durmasına rağmen biz henüz oraya ulaşmış sayılmayız. İnanıyorum ki, pek çok nedenden dolayı özsel eşitlik bir devletin yönetiminin üzerinde kurulabileceği makul bir ilkedir.

NEDEN BU İLKEYİ BENİMSEMELİYİZ?

Ahlaki ve dini nedenler. Öncelikle, dünya üzerindeki çok sayıda insan için bu ilke, en temel ahlaki inançları ve ilkeleriyle uyumludur. Hepimizin eşit olarak Tanrı'nın çocukları olduğumuz Yahudilik'in, Hıristiyanlık'ın ve İslam'ın akidesidir; Budizm de buna yakın bir bakış açısı taşır (Dünyadaki temel dinler arasında Hinduizm bir istisna olabilir). Çoğu ahlaki düşünce ve ahlak sistemi açıkça ya da üstü kapalı olarak bu ilkeyi kabul eder.

Alternatif ilkelerin zayıflığı. İkinci olarak, diğer topluluklarda durum ne olursa olsun, bir devleti yönetirken çoğumuz bütün genel alternatifleri makul ya da inandırıcı bulmayız.

Bölüm 7

Neden Siyasal Eşitlik? -II-

DEMOKRASİYE KARŞI KORUYUCULUK İDDİASI

Yönetimin, kendini genelin iyiliği için yönetmeye adanmış ve buna ulaşmak için gereken bilgi açısından diğerlerinden daha üstün olanlara -Platon'un Koruyucular adını verdiği kişilere- verilmesi gerektiği iddiası her zaman demokratik fikirlerin en önemli rakibi olmuştur. Koruyuculuğu savunanlar demokrasiye

zayıf görüldüğü bir noktadan saldırıyorlar: sıradan insanların kendi kendilerini yönetmeye muktedir olmadıklarını iddia ediyorlar. İnsanların daha önce bahsettiğimiz anlamda özsel olarak eşit olduklarını kesin olarak reddetmiyorlar. Platon'un ideal Devlet'inde olduğu gibi Koruyucular herkesin iyiliğine hizmet etmeyi ve en azından ima yoluyla kendi gözetimleri altındakilerin iyilikleri ve çıkarları konusunda özsel olarak eşit olduklarını kabul ederler. Platon'un verdiği anlamda Koruyuculuğu savunanlar, koruyucu olarak seçilenlerin çıkarlarının özsel olarak diğerlerinden daha üstün olduğunu iddia etmezler. Yönetme konusunda uzman olanların, yani Koruyucuların, genel olarak neyin iyi olduğu ve onu elde etmenin en iyi yollarının neler olduğu konusundaki bilgileriyle daha üstün olduklarını ileri sürerler.

Bazı ikinci derecede kararları uzmanlara bırakmak, önemli kararlar hakkındaki son kararları da onların kontrolüne vermek demek değildir.

Bireylerin verdikleri kişisel kararlar bir devletin yönetiminin verdiği ve uyguladığı kararlarla eş değildir. Koruyuculuk ve demokrasi arasındaki tartışmada temel nokta bireyler olarak bizim, zaman zaman uzmanlara güvenmemiz gerekip gerekmediği değildir. Asıl konu kimin ya da hangi grubun hükümetin kararlarında son sözü söyleyeceğidir. Belirli kişisel kararları sizden daha uzman olan doktor, muhasebeci, avukat, pilot gibi kişilere bırakmak isteyebilirsiniz. Ancak bu, kendiliğinden, hükümetin önemli kararlarını, gerekirse zor kullanarak, hapsederek, hatta belki ölüm cezası vererek uygulanacak olan kararları kontrol etme yetkisini bir siyasi seçkinler sınıfına vermenizin de makul olduğu anlamına gelmez.

Bir devleti iyi yönetmek sadece bilimsel bilgiden fazlasını gerektirir. ... Örneğin politikalar hakkındaki, kişisel ya da hükümetle ilgili, neredeyse bütün önemli kararlar etik yargılar gerektirir. Hükümet politikalarının hangi amaçlara (adalet, hakkaniyet, doğruluk, mutluluk, sağlık, hayatını devam ettirmek, güvenlik, refah, eşitlik ya da herhangi bir şey) ulaşmak için tasarlanmaları gerektiği hakkında karar vermek etik bir yargıda bulunmak demektir. Etik yargılar bildiğimiz anlamda "bilimsel" yargılar değildir.

Bir devleti iyi yönetmek bilgiden daha fazlasını gerektirir. Aynı zamanda dürüstlük, gücün bütün muazzam ayartıcılıklarına karşı sağlam bir direnç, kendisinin ya da kendi grubunun yararındansa toplumun iyiliğine sürekli ve kararlı bir adanmışlık.

Uzman kişilerin sizin vekiliniz olarak hizmet etmeye ehil olmaları, onların sizin yöneticileriniz olarak hizmet etmeye de ehil olmaları anlamına gelmez. Koruyuculuk savunucularının bir değil iki iddiası vardır. Hem, iyi bir hükümetin hangi hedeflere ulaşmak için çalışması gerektiği ve onlara ulaşmanın en iyi yolları konusunda daha üstün bilgiye sahip bulunan hem de kendilerini halkın iyiliğini aramaya, devleti yönetmek için mutlak gücün rahatça verilebileceği kadar adanmış olan yönetici bir elit sınıf oluşturulabileceğini ileri sürerler.

Bilgi ve güç bambaşka şeylerdir. Gücün, onu kullananlar üzerindeki muhtemel etkilerini Lord Acton adında bir İngiliz baronu 1887'deki ünlü konuşmasında kısaca özetlemiştir: "*Güç yozlaşma eğilimindedir; mutlak güç ise mutlak olarak yozlaşır.*"

Devleti yönetme gücü verilen yönetici elit sınıf, güce sahip oldukları zaman ne kadar akıllı ve değerli olursa olsun birkaç yıl ya da birkaç nesil sonra onu kötüye kullanabilir. Eğer insanlık tarihinden dersler alınabilirse, bunlardan biri, yozlaşma, kayırma, kişi ve grup çıkarlarının önde tutulması ve devletin zorlayıcı gücü üzerindeki tekellerin kötüye kullanılması, vatandaşlardan gelir elde edilmesi, kendilerine itaat edilmesini zorla sağlamaları yoluyla, bir devletin Koruyucularının despotlara dönüşeceği.

VATANDAŞLARIN YÖNETME YETERLİĞİ

Koruyuculuğu reddederek şu sonuca varırız: *Hiçbir yetişkin, yönetim açısından, diğerlerine kıyasla, bir devletin yönetimi üzerinde tam ve nihai yetkiyle donatılacak kadar daha ehil değildir.*

Peki, Koruyucular tarafından yönetilmemeliyse kim tarafından yönetilmeliyiz? Elbette, kendimiz tarafından.

Bu soruların ortaya çıkardığı sonuçtan bir başkası daha çıkıyor: *Tersi çok güçlü bir biçimde ortaya konmuş çok nadir durumlar dışında bir devletin kanunlarına tabi olan her yetişkinin, devletin demokratik yönetimi sürecine katkıda bulunmak için yeterince nitelikli olduğu düşünülmelidir.*

BEŞİNCİ DEMOKRATİK STANDART: DAHİL OLMAK

Başka bir şekilde söyleyeyim: *Tam dahil olma. Demokratik olarak yönetilen bir devlette, vatandaşlar, geçici olarak orada bulunanlar ve kendilerine bakmaktan aciz oldukları kanıtlanmış kişiler dışında, kanunlara tabi olan bütün insanlardan oluşmalıdır.*

Bölüm 8

Geniş Ölçekli Demokrasinin Hangi Politik Kurumlara İhtiyacı Vardır?

MODERN TEMSİLİ DEMOKRASİNİN SİYASİ KURUMLARI

Kısaca, modern temsili demokrasinin siyasi kurumları şunlardır:

1. Seçimle belirlenmiş memurlar.
2. Özgür, adil ve sık sık yapılan seçimler.
3. İfade özgürlüğü
4. Alternatif bilgilendirme kaynakları
5. Kurumsal özerklik
6. Vatandaşların dahil edilmesi

Sözcükler Üzerine

Poliarşi kelimesi Yunanca "çok" ve "yönetmek" anlamına gelen kelimelerden oluşturulmuştur, tek kişinin yönetiminden, yani monarşiden ya da bir azınlığın yönetmesinden, yani oligarşiden ya da aristokrasiden farklı olarak, "çok kişinin yönetmesi" demektir. Bu terimin çok fazla kullanılmamış olmasına rağmen, bir meslektaşım ve ben 1953'te bunu genel oy hakkı olan modern temsilci demokrasilerden bahsetmenin bir yolu olarak önerdik. Bundan sonra bu anlamda kullanacağım. Daha açık olarak, poliarsşik demokrasi yukarıda bahsedilen altı demokratik kuruma sahip olan bir politik sistemdir. Demek ki, poliarsşik demokrasi 19. yüzyıldaki gibi sınırlı oy kullanma hakkı olan temsili demokrasiden farklıdır. Sadece sınırlı oy kullanma hakkına sahip olan değil, aynı zamanda siyasi partilerin varlığı, varolan hükümeti etkilemek ya da ona muhalefet etmek amacıyla politik organizasyonlar, düzenli çıkar grupları kurma hakkı vs. gibi poliarsşik demokrasinin en önemli karakteristiklerinden de mahrum olan eski demokrasilerden ve cumhuriyetlerden de farklıdır. Üyelerin son derece küçük birimde bir araya gelebilmeleri ve politikaları ya da kanunları oluşturabilmeleri (ya da önerebilmeleri) demokratik uygulamalarla da farklılık gösterir.

BÜYÜKLÜK FAKTÖRÜ

Demokratik bir yönetim için kesinlikle gerekli olan siyasi kurumlar birimin büyüklüğüne bağlıdır. Yukarıda sıralanan altı kurum ülkeleri yönetirken gerekli oldukları için ortaya çıktılar, daha küçük birimler için değil. Poliarsşik demokrasi, bir ulus devletin ya da ülkenin büyük ölçeğinde demokratik yönetimidir.

DEMOKRASİ İÇİN NEDEN ÖZGÜR, ADİL VE SIK YAPILAN SEÇİMLER GEREKİR?

Özgür ve adil seçimlerin en iyi nasıl uygulanacağı belirgin değildir. 19. yüzyılın sonlarında gizli oylama, el kaldırarak oy kullanmanın yerini aldı. Açık oylamanın hala birkaç savunucusu olsa da gizlilik genel standart halini aldı; bunun çoklukla ihlal edildiği bir ülke özgür ve adil seçimler yapmamakla suçlanır. Ancak hangi oylama sisteminin adalet standardını tam olarak karşılayacağı konusundaki tartışmalar devam ediyor. En demokratik ülkelerde uygulandığı gibi, nispi temsil (NT) sistemi, İngiltere ve Amerika'da uygulanan First-Past-the-Post (FPTP) sisteminden daha mı adildir? İkisi için de mantıklı savunmalar yapılabilir. Ancak, farklı oylama sistemlerini tartışırken adil bir sistemin gerekli olduğu kabul edilir; bu adaletin nasıl saptanacağı ya da diğer makul hedefler sadece teknik konulardır.

Seçimler ne sıklıkta yapılmalı? Demokratik ülkelerde 20. Yüzyılda edinilen deneyimlere dayanarak yasama meclisi temsilcileri için yıllık seçimlerin biraz fazla sık ve seçimler arasında beş yıldan uzun sürecek aralıkların da çok uzun olacağı söylenebilir. Fakat, demokratların akla uygun sebeplerle belirli aralıklara, bunun farklı görevler için nasıl değişebileceğine ve farklı geleneksel uygulamalara karşı çıkabilecekleri çok açıktır. Önemli olan nokta sık sık seçim yapılmadığı takdirde, vatandaşların kendi seçmiş oldukları resmi görevliler üzerindeki kontrollerini önemli derecede yitirecekleridir.

DEMOKRASİ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE NEDEN GEREK DUYAR?

Öncelikle, ifade özgürlüğü vatandaşların siyasi hayata etkin olarak katılması için gereklidir. Hükümetin işleyişini ilgilendiren her konuda kendilerini özgürce ifade edemezlerse, görüşlerini nasıl ortaya koyup diğer vatandaşları ikna edebilir ve temsilcilerinin bu fikirleri benimsemelerini sağlayabilirler? Eğer başkalarının görüşlerini de dikkate alacaklarsa, onların diyeceklerini duyabilmeleri gerekir. Özgür ifade sadece sesinizi duyurmak hakkınız olduğu anlamına gelmez. Aynı zamanda başkalarının söyleyeceklerini duyma hakkına da sahip olmanız demektir.

Hükümetin muhtemel eylemler ve politikaları hakkında daha açık bir kavrayış edinmek için de ifade özgürlüğü gereklidir. Vatandaşlık yeterliliğine sahip olmak için de vatandaşların kendi görüşlerini ifade etme, birbirlerinden öğrenme, görüşmelere ve tartışmalara katılma, uzmanların, siyasi adayların ve yargılarına değer verdikleri insanların yazdıklarını okuma, onları dinleme ve onlara soru sorma ve ifade özgürlüğüne dayanan diğer yollarla da bilgi alma fırsatları olmalı.

Son olarak, ifade özgürlüğü olmadan vatandaşlar kısa zamanda hükümet kararlarıyla ilgili gündem maddelerini etkileme yeteneklerini kaybederler. Sessiz vatandaşlar, otoriter bir hükümdar için kusursuz uyruklar olabilirler, ancak onlar demokrasi için büyük bir felaket olurlardı.

Bölüm 9 **Türler I – Farklı Ölçeklerde Demokrasi**

DOĞRUDAN DEMOKRASİ Mİ TEMSİLİ DEMOKRASİ Mİ?

Tarihlerini bilen doğrudan demokrasi savunucuları, demokratik bir araç olarak temsilin karanlık bir geçmişi olduğunun farkındadırlar. ... Temsili hükümetler demokratik bir uygulama olarak değil, demokratik olmayan hükümetlerin -çoğunlukla krallıkların- özellikle savaşabilmek için istedikleri, değerli gelirlere ve diğer kaynaklara el koyabilmek için kullanabildikleri bir araçtı. Demek ki, temelde temsil demokratik değildi, sonradan demokratik teoriye ve pratiğe uygulanan aslında demokratik olmayan bir kurumdu.

Temsili eleştirenlerin, bu kurumun demokratik sicilden yoksunluğu konusundaki yerleşik kanının yanında, daha sağlam bir temel noktaları vardı. Bir şehir gibi küçük bir siyasi birimde, doğrudan demokrasi, vatandaşların kendi kendilerini yönetme sürecine katılması için büyük bir birimde temsili demokrasinin sağlayamayacağı kadar çok imkanlar sunuyor.

Demokrasi için 4. Bölümde tanımlanan kriterlerden birini düşünün: kararlara etkin katılım fırsatı. Bir halk meclisinde bir araya gelen vatandaşlar tarafından yönetilen küçük bir birimde, katılımcılar önemli gördükleri sorunları görüşebilir ve tartışabilirler, lehte ve aleyhte olanları dinledikten sonra kendi fikirlerini oluşturabilir, meseleler üzerinde doğrudan oy kullanabilirler ve bunların sonucu olarak da önemli kararları seçmenlerinin amaçları ve çıkarlarından, kendilerinininkinden etkilenebilecek olan temsilcilere bırakmak zorunda kalmazlar.

Bu açık avantajlara sahip olan eski demokrasi anlayışı neden özünde demokratik olmayan bir siyasi kurumu yerleştirmek için yeniden yapılandırıldı?

TEMSİL ZATEN MEVCUTTU

1820'de John Stuart Mill "temsil sistemi"ni "modern zamanların büyük keşfi" olarak tanımlamıştı.

Özünde, sürecin genişletilmesi nihayetinde halkın katılımı üzerine kurulmuş bir temsili yönetimin, böylece de modern demokrasi kavramımızın oluşmasına yardımcı oldu.

Bununla beraber, temsilin karşılaştırmalı dezavantajlarını da gördükten sonra demokratik reformcular neden bunu tamamen reddedip, örneğin Yunan tarzındaki halk meclisleri gibi daha doğrudan demokrasiye yönelmediler? Bu ihtimalin bazı savunucuları olmasına rağmen, demokrasiyi savunanların çoğunluğu, Amerikan Anayasası'nı hazırlayanlar gibi, demokratikleştirmek istedikleri siyasi birimin doğrudan demokrasi için çok büyük olduğuna karar verdiler.

BİR KEZ DAHA: BÜYÜKLÜK VE DEMOKRASİ ÜZERİNE

Belki bugün, bölge sorununu, büyük bir alana yayılmış vatandaşların "buluşmalarına", konuları tartışmalarına ve oy kullanmalarına imkan verecek elektronik iletişim araçları kullanarak

çözabiliyorsunuz ve gelecekte daha da kolay çözebileceksiniz. Ancak vatandaşların elektronik olarak "buluşmalarını" sağlamak ve çok sayıda olmalarının ortaya çıkardığı sorunu çözmek farklı şeylerdir.

Bir yerden sonra, elektronik bile olsa, hepsinin buluşup verimli bir tartışma yapabilmeleri için ayarlamalar yapma teşebbüsleri komik olur.

Doğrudan demokrasi için, ne kadar büyüklük çok fazla büyüktür? Ne kadar küçüklük yeteri kadar küçüktür? Yakınlarda yapılmış bilimsel tahminlere göre, Yunan şehir devletlerinde yetişkin erkeklerin oluşturduğu vatandaşların sayısı tipik olarak iki bin ve on bin arasında değişiyordu; bu sayılar, Yunan politika kuramcılarının göre iyi bir polis ya da kendi kendini yöneten şehir devleti için ideal bir sayıydı. Ancak Atina'da vatandaş yoğunluğu bundan çok daha fazlaydı: MÖ 450'de, Atina demokrasisinin dorukta olduğu zamanda altmış bin civarında olabilir. Bir akademisyenin yazdığı gibi "*sonuç olarak, Atina halkı, şehrin tam anlamıyla bir polis olabilmesi için kalabalıktı.*" Bir yüzyıl sonra, dışarıya göç edenler, savaş ve hastalıklar yüzünden ölenler ve vatandaşlığa getirilen ek sınırlamalarla bu sayı yarı yarıya azalmış olabilir, ama yine de meclisin, Atinalı erkek vatandaşların küçük bir kısmından fazlasını içermesi için çok fazlaydı.

TEMSİLİ HÜKÜMETLERİN DEMOKRATİK SINIRLARI

Zaman ve sayılar kuralı: Demokratik bir birimde ne kadar çok vatandaş varsa, hükümet kararlarına direkt olarak katılabilecek olan vatandaşların sayısı da o kadar az olur ve o kadar çok kişinin başkalarına yetki vermesi gerekir.

AMA BÜYÜK DAHA İYİDİR BAZEN

Yunanlılar da bu ikilemi yaşamışlardı. Onların da bildiği gibi, küçük devletlerin zayıf noktaları büyüklere karşı askeri güçsüzlükleriydi. Atinalılar bağımsızlıklarını korumada her ne kadar usta ve cesur olsalar da MÖ 322'de, Makedonyalı Philip'in üstün güçleri tarafından yenilmelerini ya da bunu takip eden, yüzyıllar sürecektir yabancı egemenliğini engelleyemediler. Merkezi ulus devletler ortaya çıktığında, geriye kalan şehir devletleri yok olmaya mahkumdu. Son büyük şehir- devleti cumhuriyeti olan Venedik, 1797'de Napolyon Bonapart'ın ordularına direnmeden teslim oldu ve ondan sonra bir daha bağımsızlığını kazanamadı.

KARANLIK TARAF: SEÇKİNLERİN PAZARLIĞI

Bütün avantajlarının yanında temsili hükümetlerin bir karanlık tarafı vardır. Demokratik ülkelerde yaşayanların çoğu bunun bilincindedir, çoğunlukla bunu temsili sistem için ödenmesi gereken bir bedel olarak görürler.

Karanlık yön şudur: temsili bir yönetim altında vatandaşlar genellikle çok önemli kararlarla ilgili ihtiyari yetki verirler. Bu yetkiyi sadece kendi seçtikleri temsilcilerine değil, daha dolaylı bir yoldan yöneticilere, bürokratlara, devlet hizmetinde çalışanlara, hakimlere ve daha da dolambaçlı yoldan uluslararası kurumlara verirler. Poliarşik demokraside, vatandaşların hükümetlerinin hareketleri ve kararları üzerinde etkili olabilmelerine yardımcı olan kurumlarının yanında demokratik olmayan bir süreç de işler: politik ve bürokratik seçkinlerin pazarlığı.

Halkın katılımı üzerindeki sınırlara rağmen demokratik bir ülkedeki politik seçkinler despot, kontrolden çıkmış kişiler olmaktan çok uzaktırlar. Periyodik seçimler onları sürekli kamuoyunu izlemek zorunda bırakır. Buna ek olarak, kararlar alırken politik ve bürokratik seçkinler karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler ve kontrol ederler. Seçkinlerin yaptığı pazarlığın kendi karşılıklı hesapları ve dengeler sistemi vardır. Seçilmiş temsilciler anlaşma sürecine ne kadar katılırsa, halkın istekleri, hedefleri ve değerleri de hükümetin kararlarına, o kadar katılır. Demokratik ülkelerde politik ve bürokratik seçkinler güçlüdür, sıradan vatandaşların olabileceğinden çok daha güçlüdür, ama despot değildirler.

ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR DEMOKRATİK OLABİLİR Mİ?

Demokrasi düşüncesinin ve uygulamasının ortaya çıktığı yer şehir devletleriydi. Ancak şehir devletleri, ulus devletlerin artan gücüne karşı koyamadılar. Şehir devletleri ayırt edilebilir birimler olarak varolmayı kestiler, ya da Atina ve Venedik gibi ülke hükümetinin altında çalışan yerel hükümetlere dönüştüler. O halde 21. yüzyılda ulusal hükümetler, demokratik uluslararası hükümetlerin altında çalışan yerel yönetimlere dönüşmeyecek mi?

Yine de, küçük yerel hükümetlerin ulusal bir hükümete bağlanmasının demokrasinin sonu olmadığını söyleyebilirsiniz. Buna karşılık ulusal hükümetlerin demokratikleştirilmesi, demokrasinin var olduğu alanı genişletmekle kalmadı, kasabalar, şehirler, kantonlar, eyaletler, vilayetler, bölgeler vb. alt birimlerde de demokratik yöntemlerin uygulanması için önemli bir alan yarattı. Yani bu açıdan bakıldığında, yapılması gereken uluslar arası ilişkiyi durdurmak değildir, bu imkansızdır. Yapılması gereken uluslararası organizasyonları demokratikleştirmektir.

Demokrasiye büyük değer veren herkese ne kadar çekici gelse de, ben ne yazık ki bunun fazlasıyla iyimser olduğu sonucuna varmak zorundayım. Demokratik kurumların ve uygulamaların uzun zamandan beri var olduğu ve yerleşik olduğu ülkelerde bile vatandaşların uluslararası ilişkiler konusundaki önemli kararları etkin olarak kontrol etmeleri çok zordur. Uluslararası organizasyonlarda bu çok daha zor olur.

Avrupa Birliği bu konuda çok güçlü kanıtlar sunar. Burada herkesin oy kullanabildiği seçimler ve bir parlamento gibi sözde demokratik uygulamalar resmi olarak mevcuttur. Ancak neredeyse bütün gözlemciler çok önemli bir "demokratik açığı" olduğu konusunda hemfikirdir. Önemli kararlar çoğunlukla, politik ve bürokratik seçkinler arasındaki anlaşmalarla alınır. Sınırlar demokratik yöntemlerle değil, daha çok delegelerin diğerlerini neye ikna edebildiğiyle ve bunların ulusal ve uluslararası piyasalara yapacağı etkileri göz önünde bulundurarak belirlenir. Pazarlık, hiyerarşi ve piyasalar sonuçları belirler. Sonuçları onaylamak dışında demokratik yöntemler çok az rol oynar.

Eğer demokratik kurumlar Avrupa Birliği'ni yönetmekte çoğunlukla etkisizse, diğer uluslararası sistemleri demokratikleştirmeye yönelik beklentiler daha da uzak görünüyor. Demokratik ülkelerde zaten mevcut olan seviyeye yakın bir halk kontrolüne ulaşmak için, uluslararası organizasyonların pek çok sorunu, neredeyse şu anda demokratik ülkelerde olduğu kadar iyi çözmeleri gerekiyor. Politik liderlerin, vatandaşlara demokratik ülkelerde varolanlara neredeyse eşit politik katılım, baskı ve kontrol fırsatları sağlayacak politik kurumlar oluşturmaları gerekecektir. Bu imkanların avantajlarından yararlanmak için vatandaşların, uluslararası organizasyonların izleyecekleri politikalarla, şu anda kendi ülkelerinin hükümetinin izleyeceği politikayla olduğu kadar ilgili ve bu konularda bilgili olmaları gerekecektir. Vatandaşların bilgi edinebilmesi için politika ve iletişim alanının seçkinlerinin, alternatifleri halk önünde, halkın dikkatini çekecek ve onları ilgilendirecek şekilde görüşmeleri ve tartışmaları gerekir. Halkın tartışmaya katılmasını sağlamak için, hükümette görev almak isteyen partiler ve bireyler arasındaki ulusal politik rekabetin uluslararası denkleminin oluşturulması gerekir. Seçilmiş temsilcilerin, ya da onlarla aynı işi yapacak olan kişilerin (bu işler ne olursa olsun) şimdi demokratik ülkelerde olduğu gibi, yasama ve yürütmenin yanı sıra önemli uluslararası bürokrasi üzerinde de kontrol sahibi olmaları gerekecektir.

Varsayımsal bir uluslararası vatandaş grubunun temsilcilerinin farklı ülkelerin insanları arasında nasıl dağılacığı da ayrı bir sorundur. Farklı ülkelerin nüfusları arasındaki büyük farklılıklar göz önüne alındığında, hiçbir temsil sistemi her vatandaşın oylarına eşit ağırlık verip, aynı zamanda da, küçük ülkelerin sürekli olarak büyük ülkelere karşı seçimleri kaybetmelerini engelleyemez; bu yüzden küçük demokrasiler için kabul edilebilir olan hiçbir çözüm daha büyük bir topluluğun üyeleri için siyasal eşitlik sağlamayacaktır. Amerika ve diğer federal sistemlerde olduğu gibi, Avrupa Birliği için de kabul edilebilir çözümler bir araya getirilebilir. Ancak nasıl bir uzlaşmaya varılırsa varılsın, bu, özellikle de ortak bir kimliğin yokluğu çok güçlüyken, iç yapıda bu gerginlik kaynağı olabilir.

Bu gerginliğin olma ihtimali çok fazladır, çünkü daha önce söylediğim gibi, uluslar arası organizasyonlarda da, ulusal demokrasilerde olduğu gibi pek çok karar bazı insanların çıkarlarına zarar verecekmiş gibi görülecektir. Bazı kararların ağırlığı belirli gruplar, bölgeler ya da ülkeler tarafından taşınacaktır. Bu gerginliklerden kurtulmak için belirli kurumları destekleyen bu siyasi kültür işe yarayabilir, hatta gerekli bile olabilir. Ancak bu siyasi kültür oluşturmak zaman alır, belki de nesiller sürer. Buna ek olarak, idare kararları eğer genel olarak kabul görüyorsa ve kaybedenler arasında da uygulanabilecek kararlarsa, mevcut demokratik ülkelere denk olan bir ortak kimliğin ortaya çıkması gerekecektir.

Uluslararası organizasyonların demokratikleşmesi için bütün bu önemli gerekliliklerin yerine getirilmesi bana pek mümkün görünmüyor. Peki bu gereklilikler yerine getirilmeyecekse uluslararası kararlar nasıl

bir yöntemle alınacak? Bence çoğunlukla politik ve bürokratik seçkinler -genel müdürler, bakanlar, diplomatlar, hükümetin içindeki ve dışındaki bürokratlar, iş dünyasının liderleri- ve bunlar gibi kişilerin anlaşmalarıyla alınacak. Seçkinlerin anlaşmalarını yürütecekleri alanın sınırlarını bazen demokratik yöntemlerin belirlemesine rağmen, uluslararası sistemlerin politik uygulamalarına "demokratik" demek bu kelime nin anlamını tamamıyla değiştirmek olur.

DEMOKRATİK ÜLKELERDE GÜÇLÜ BİR ÇOĞULCU TOPLUM

Bir ülke, dünya ölçeğinde ne kadar küçük olursa olsun, çok farklı çeşitlerde bağımsız birliklere ve organizasyonlara ihtiyaç duyar; çoğulcu bir sivil toplum budur.

Bölüm 10 Türler II – Anayasalar

ANAYASAL ÇEŞİTLEMELER

Yazılı mı sözlü mü? Yazılmamış bir anayasa ifadesinde bir tezat varmış gibi görünebilir, ama birkaç ülkede belirli iyi oturmuş kurumlar ve uygulamalar, ülkenin anayasası olarak kabul edilmiş olan tek bir belgede bile yazılmış olmamalarına rağmen anayasal sistemi kapsıyormuş gibi kabul görürler. Eski demokrasiler arasında (ve tabii ki yeniler arasında da) sözlü bir anayasa, Büyük Britanya, İsrail ve Yeni Zelanda'daki istisnai durumlarda olduğu gibi, alışılmadık tarihsel koşullar sonucunda ortaya çıkar. Ancak yazılı anayasaların kabul edilmesi standart bir prosedür haline gelmiştir.

Haklar beyannamesi? Anayasa açık bir haklar beyannamesi içeriyor mu? Yine, açık bir anayasal haklar beyannamesi daha eski demokrasilerde yaygın olmamasına rağmen şimdi standart bir uygulamadır. Tarihsel nedenler ve yazılı bir anayasa olmaması sebebiyle Britanya bu konuda önemli bir istisnadır (ancak orada da bu fikre önemli bir destek vardır).

Sosyal ve ekonomik haklar? Amerikan anayasasında ve eski demokratik ülkelerde 19. yüzyıldan sonra da devam eden anayasalarda genellikle sosyal ve ekonomik haklar üzerine açıkça bir şey söylenmez, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kabul edilenler tipik olarak bunları içerirler. Ancak bazen (kimi zaman uzun uzadıya) yazılmış olan bu sosyal ve ekonomik haklar sembolik olmanın pek ötesine geçmez.

Federal mi üniter mi? Federal bir sistemde belirli küçük bölgesel birimlerin -eyaletler, iller, bölgeler- yönetimlerinin sürekliliği ve önemli bir yetki alanı sağlanmıştır; üniter sistemlerde bu birimlerin varlıkları ve yetkileri ulusal hükümetin kararlarına bağlıdır. 22 eski demokratik ülke arasında sadece 6 tanesi tam olarak federaldir (Almanya, Avustralya, Avusturya, İsviçre, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri). Bütün bu ülkelerde federalizm özel tarihi koşulların sonucudur.

Tek meclis mi iki meclis mi?

Hukuki denetim? Bir yüksek mahkeme ulusal yasamanın olması gerektiği gibi kanunlaştırdığı kanunların anayasaya aykırı olduklarını ilan edebilir mi? Hukuki denetim olarak bilinen bu uygulama, ulusal anayasaların eyaletler, iller ya da kantonlar tarafından konulan kanunların üzerinde olması gereken federal sistemlere sahip olan demokratik ülkelerde standart bir özellik olmuştur. Ancak daha alakalı olan konu bir mahkemenin ulusal parlamentonun koyduğu bir kanunu anayasaya aykırı olarak nitelendirip nitelendiremeyeceğidir. İsviçre'de hukuki denetimin gücü sadece kantonlardaki yasamayla sınırlıdır. Fakat az önce gördüğümüz gibi demokratik ülkelerin çoğunluğu federal değildir ve üniter sistemlerin sadece yarıya yakınında bir tür yargı denetimi mevcuttur. Üstelik hukuki denetimin olduğu ülkelerde bile mahkemelerin bu gücü kullanma dereceleri, Yüksek Mahkeme'nin kimi zaman olağanüstü bir güç kullandığı Amerika gibi en uçtaki vakalardan, mahkemelerin parlamentonun kararlarına çok saygılı oldukları ülkelere kadar değişir. Kanada bu konuda ilginç bir örnektir. Federal bir sistem olan Kanada'daki yüksek mahkeme hem bölgelerdeki yasaları hem de federal yasaları anayasaya aykırı ilan etme yetkisine sahiptir. Ancak bölgesel yasama meclisleri ve federal parlamento, görüşülen maddeyi kabul ettirmek için ikinci kez oylama yaparak mahkemenin kararına karşı gelebilir.

Yargıçların hizmet süresi yaşam boyu mu sınırlı bir dönem için mi? Amerika'da federal (yani ulusal) mahkemelerin üyelerine anayasal hükümlerle yaşam boyu hizmet imkanı sağlanır. Yaşam boyu imtiyazın avantajı yargıçların siyasi baskılardan uzak olmasını sağlamaktır. Ancak aynı zamanda hukuki denetim gücüne de sahiplerse, onların yargıları artık genel ve yasama görevini yapan çoğunluk

tarafından artık desteklenmeyen eski bir ideolojinin etkilerini yansıtıyor olabilir. Bunun sonucu olarak, Franklin D. Roosevelt'in başkanlığında, 1933-1937 arasındaki büyük reform döneminde kimi zaman yapıldığı gibi, reformları engellemek için hukuki denetimi kullanabilirler. Amerika tecrübesini sonra, II. Dünya Savaşı'ndan sonra yazılan anayasalarında açıkça hukuka denetim sağlayan bazı demokratik devletler, yaşam boyu imtiyazı reddetmişler ve onun yerine Almanya, İtalya ve Japonya'da olduğu gibi uzun ama sınırlı süreler için imtiyaz verilmesini benimsemişlerdir.

Halk oylamaları? Ulusal halk oylamaları yapılması mümkün müdür, ya da anayasal değişiklikler söz konusu olduğunda, zorunlu mudur? İsviçre burada sınırda duruyor: İsviçre'de ulusal konularda halk oylamalarına izin verilir, anayasal değişiklikler için referandum yapılması zorunludur ve sık sık yapılır. Diğer uçta Amerikan anayasası, bazı eyaletlerde yaygın olarak yapılmasına rağmen, halk oylamalarına izin vermez (ve şimdiye kadar hiç ulusal halk oylaması yapılmadı). Amerika'nın tersine, diğer eski demokrasilerin yarısından fazlasında en az bir kere halk oylaması yapılmıştır.

Başkanlık sistemi mi parlamenter sistem mi? Başkanlık sisteminde yürütmenin başı yasama meclisinden bağımsız olarak seçilir ve anayasa tarafından kendisine çok önemli güçler verilir. Parlamenter sistemde ya da kabine sisteminde yürütmenin başı parlamento tarafından seçilir ve görevden alınabilir. Başkanlık sistemine sahip hükümetin klasik örneği Amerika, parlamenter sistemin klasik örneği de Büyük Britanya'dır.

Başkanlık sistemi 1787'de Amerikan Anayasa Kongresi'ne katılan delegeler tarafından icat edildi. Delegelerin çoğunluğu Britanya'daki (yazılı olmayan) anayasaya, yasama ve yürütmeden bağımsız bir yargı, yürütmeden bağımsız bir yasama (Parlamento) ve yasamadan bağımsız bir yürütme (monarşi) ortaya koyan "güçler ayrılığı" yüzünden hayrandı. Delegelerin İngiliz anayasasının erdemlerini örnek almak istemelerine rağmen, bir monarşi söz konusu olamazdı; bu yüzden bir yürütme problemiyle karşı karşıya kaldılar. Tarihte bununla ilgili bir örnek olmadığı için çözümü üretmeden önce neredeyse iki ay bu sorunla boğuştu.

Kongre anayasal yeteneklerle dolu sıra dışı bir meclisti, buna rağmen geçen zaman delegelere, tarihi kayıtların bize gösterdiği ya da insanların hatalarının öğrettiğinden daha fazla ileri görüşlülük kazandırmıştır. Pek çok icatta olduğu gibi Amerikan başkanlık sistemini (ya da daha doğrusu başkanlık-kongre sistemini) oluşturanlar da icatlarının sonraki iki yüzyıl boyunca nasıl bir gelişme göstereceğini tahmin edememişlerdir. Parlamenter hükümetlerin de bir alternatif ve daha yaygın olarak kullanılan bir çözüm olacağını tahmin edemedikleri gibi.

Bugün parlamenter hükümet Amerikalılara ne kadar düşünülemez gelse de, Anayasal Kongreleri bir otuz yıl sonra düzenlenmiş olsaydı, delegelerin bir parlamenter sistem önermeleri mümkün olabilirdi. Onların (ve bu sebeple Britanya'daki gözlemcilerin de) anlamadıkları İngiliz anayasal sisteminin de hızlı bir değişim geçiriyor olduğuydu. Kısacası, yürütme yetkisinin monarşide değil, etkin olarak başbakan ve kabinede olacağı bir parlamenter sisteme dönüşüyordu. Sözde, kral tarafından seçiliyor olsa da, başbakan aslında Parlamento'nun (o sıradaki adıyla Avam Kamarası'nın) çoğunluğu tarafından seçilecek ve ancak parlamenter çoğunluğun desteğini arkasına aldığı sürece görevde kalabilecekti. Buna karşılık başbakan kabinenin diğer üyelerini seçecektir. Bu sistem 1810 yılında neredeyse oturmuştu. Bugün eski ve istikrarlı bir demokrasiye sahip olan, demokratik kurumların 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıktığı, geliştiği ve varlığını sürdürdüğü ülkelerin çoğunda, başkanlık sistemi yerine parlamenter hükümet çeşitleri, kabul edilen anayasal düzenlemeler haline geldi.

Seçim sistemi? Ulusal yasamadaki sandalyeler seçimlerde oy verenlerin tercihleriyle ne kadar orantılı olarak tahsis ediliyor?

ANAYASALAR NASIL BİR FARK YARATIR?

Anayasalar bir ülkenin demokrasisi için pek çok yönden önem taşır.

İstikrar. Bir anayasa 8. Bölümde tarif edilen temel demokratik siyasi kurumlar için istikrar sağlamaya yardımcı olur. Sadece bir demokratik yönetim çerçevesi çizmekle kalmaz, aynı zamanda temel politik kurumların gerektirdiği bütün gerekli hakları ve teminatları da sağlayabilir.

Temel haklar. Bir anayasa çoğunluk ve azınlık haklarını koruyabilir. Bu kriter, üstü kapalı olarak birinci kriterin içinde bulunmasına rağmen, demokratik anayasalar arasındaki farklılıklardan dolayı, hem çoğunluklar hem de azınlıklar için güvence veren temel hak ve görevlere özel olarak dikkat göstermek gereklidir.

Tarafsızlık. Bir anayasa bir ülkenin vatandaşları arasında tarafsızlığı koruyabilir. Temel hakları ve görevleri garanti altına alan anayasal düzenlemeler, kanun yapma süreçlerinin herhangi bir vatandaşın ya da vatandaş grubunun görüşlerini veya meşru çıkarlarını ne kayıracak ne de cezalandıracak şekilde düzenlenmesini de garanti altına alabilir.

BU FARKLAR NE KADAR FARK YARATIR?

Ufak bir abartıyla ilk iki noktayı şu şekilde özetleyebiliriz:

Eğer temel oluşturan koşullar elverişliyse, bir ülkenin uygulamaya geçireceği neredeyse her bir anayasa istikrar yaratacaktır. Eğer altta yatan koşullar elverişsizse, hiçbir anayasa demokrasiyi kurtaramaz.

Ancak üçüncü ve daha karmaşık bir ihtimal daha vardır: koşulların ne elverişli ne de elverişsiz, ikisinin bir karışımı olduğu, bu yüzden de demokrasinin varolmasının riskli olduğu ama kesinlikle imkansız olmadığı bir ülkede anayasal modelin seçimi önem taşıyabilir. Kısaca: eğer bir ülkede temel oluşturan koşullar karışıkça, bazıları elverişli bazıları değilse, *iyi tasarlanmış bir anayasa demokratik kurumların varlıklarını sürdürmelerine yardımcı olabilir, oysa yanlış bir anayasa demokratik kurumların çökmesine katkıda bulunabilir.*

Bölüm 11

Türler III – Partiler ve Seçim Sistemleri

SEÇİM SİSTEMLERİ

Seçim sistemlerinin sonsuz çeşidi vardır. Bu kadar çok çeşitlilik göstermelerinin bir sebebi hiçbir seçim sisteminin onu değerlendirmek isteyeceğiniz kriterlerin tamamını yerine getiremeyecek olmasıdır.

NT. Eski demokrasiler arasında en yaygın seçim sistemi, seçimlerde bir partiye verilmiş olan oyların oranıyla partinin yasama meclisinde kazanacağı sandalyelerin oranının birbirine uygun olması için özellikle tasarlanmış bir sistemdir. Örneğin, oyların %53'ünü alan bir parti sandalyelerin de %53'ünü kazanacaktır. Bu tür bir düzenleme genellikle nispi temsil sistemi yani NT olarak bilinir.

Ekseriyet Sistemi. Eğer NT sistemleri adalet testinden geçmek için tasarlanmışsa, o zaman bütün demokratik ülkelerin bunu benimseyeceğini düşünebilirsiniz. Ancak bazıları benimsememiştir. Bunun yerine, en çok oy alan partinin sandalye oranını büyük miktarda artıran seçim düzenlemelerini tercih etmişlerdir. Örneğin, oyların %53'ünü alan bir parti sandalyelerin %60'ına sahip olabilir. Bu sistemin Büyük Britanya'da ve Amerika'da uygulanan çeşitlerinde her seçim bölgesinden bir aday seçilir ve en çok oyu alan aday kazanır. At yarışıyla olan benzerliği yüzünden buna First-Past-The-Post sistemi de denir (kısaca FPTP).

Britanya'daki seçim sistemi için Türkçe siyaset bilimi literatüründe "tek turlu dar bölge" (TTDB) terimi kullanılmaktadır. Metnin diğer bölümlerinde ve tablolarda bu terim tercih edilmiştir (e.n).

NT mi TTDB mi? Daha önce de belirttiğim gibi hangi seçim sisteminin seçimlerin hem özgür hem de adil olması gerekliliğini en iyi şekilde yerine getirdiği konusundaki tartışmalar devam ediyor. Ancak TTDB'yi eleştirenler, bu sistemin genellikle adil temsil testinden (kimi zaman kötü bir şekilde) kaldığını ileri sürerler. Örneğin, 1997'deki İngiliz parlamentosu seçimlerinde İşçi Partisi parlamentodaki sandalyelerin %64'ünü kazandı, modern parlamenter tarihteki en büyük çoğunluk budur; ancak bunu verilen oyların ancak %44'ünü alarak yaptı. Oyların %31'ini alan Muhafazakar Parti, sandalyelerin sadece %25'ini kazandı; seçmenlerin %17'si tarafından desteklenen talihsiz Liberal Demokratlar ise sandalyelerin ancak %7'sini kazandı! (Diğer partilerin adayları oyların toplam %7'sini ve sandalyelerin %4'ünü aldılar.)

TTDB'nin kabul edilebilir derecede adil bir sonuca varması için bir partinin desteğinin ülke çapında eşit olarak dağılmaması gerektiği çok açıktır. Tam tersine, oy desteği ne kadar eşit dağılırsa, oylar ve sandalye sayıları arasındaki fark da o kadar artacaktır. Bu yüzden, 1997'de Britanya'da olduğu gibi, eğer bir ülkede bölgesel farklılıklar azalırsa TTDB tarafından yaratılan çarpıklık artar.

Peki eğer durum buysa neden NT sistemi bir çözüm olarak benimsenmiyor? Çoğunlukla, Amerika'da NT'ye düşmanlığın çok yaygın olması nedeniyle ne meclisler ne de yargıçlar bunu ırkçı *gerrymandering*'e ciddi bir alternatif olarak düşünmezler.

Sözcükler Üzerine

Gerrymandering ya da seçim bölgelerini sadece politik gayelere ulaşacak şekilde ayarlamak, Amerika'da eskiden beri varolan bir uygulamadır. Adını, daha önce Amerikan Anayasa Kongresi'nde bir delege olarak karşımıza çıkan Elbridge Gerry'den alır. Massachusetts'in seçimle göreve gelmiş valisi olan Gerry, 1812'de seçim bölgelerinin sınırlarının Demokratların çoğunluğu korumalarına yardımcı olacak şekilde yeniden çizilmesini sağladı. Birisi bölgelerden birinin bir semendere benzediğini fark ettiğinde bir eleştirmen bunun daha çok bir "Gerrymander"e benzediğini söyledi. Bundan sonra Gerrymander terimi, *gerrymandering* fiili de dahil olmak üzere Amerikan diline girdi.

Ancak, TTDB lehindeki tarihi önyargılar daha mantıklı savunmalarla desteklenir. Taraftarlarının gözünde, TTDB sisteminin kazanan partinin meclisteki çoğunluğunu güçlendirme eğiliminin iki olumlu sonucu vardır.

İki partili sistem mi çok partili sistemler mi? TTDB genellikle tam anlamıyla, üçüncü şahıslara engel olduğu, bunu yaparak da bir iki-parti sistemi oluşturmaya zemin hazırladığı için savunulur. Buna karşılık NT'nin normal sonucu çok partili bir sistemdir. Özellikle İngilizce konuşulan ülkelerin demokrasilerinde iki partili sistem çok sevilir ve buna paralel olarak çok partili sistemler sevilmez ve eleştirilir. Peki hangisi daha iyidir?

İki parti ve çok parti sistemlerinin göreceli faydaları üzerine çok büyük tartışmalar yapılır. Genelde, birinin avantajları diğerinin dezavantajlarının aynasıdır. Örneğin, iki parti sisteminin bir avantajı sadece iki seçenek sunarak seçmenlerin üzerlerindeki yükü azaltmasıdır. Ancak NT'yi savunan biri açısından, varolan alternatiflerin böyle önemli derecede azaltılması seçmenlerin seçme özgürlüğüne ciddi olarak zarar verir. Diyebilirler ki, seçimler tam anlamıyla özgür olabilir ama azınlıklara temsil hakkı tanımadıkları için kesinlikle adil değildir.

Etkin yönetim. İki partili sistemi savunanlar TTDB'yi de savunurlar çünkü bunun bir sonucu daha vardır. TTDB, kazanan partinin meclisteki çoğunluğunu arttırarak, azınlık partisinin, çoğunluk partisini programını uygulamaktan alıkoyacak bir koalisyon - ya da çoğunluk liderlerinin iddia edeceği gibi "genel bir ipotek", oluşturmasını zorlaştırır. Mecliste bulunan parti üyelerinin artan çoğunluğuyla, parti üyelerinden bazıları muhalefetin tarafına geçse bile çoğunlukla parti liderlerinin fazladan oyları olacaktır. Bu yüzden TTDB'nin yönetimin etkinlik kriteriyle buluşmasını sağladığı iddia edilir. Buna karşılık bazı ülkelerde NT, parlamentoda o kadar çok rakip ve birbiriyle çelişen parti ve ittifak oluşmasına yardımcı olmuştur ki, çoğunluk koalisyonları kurmak çok zor ve istikrarsız olur. Sonuçta, hükümetin etkinliği önemli derecede azalır. İtalya bu konuda sık sık örnek gösterilir.

TTDB'yi savunanların genelde görmezden geldikleri, NT sistemini uygulayan bazı ülkelerde çoklukla iki ya da üç partinin koalisyonundan oluşan istikrarlı parlamenter çoğunluklar tarafından geniş çaplı reform programlarının uygulandığıdır. Gerçekten de, Hollanda ve İskandinav ülkeleri gibi, NT sistemini uygulayan pek çok demokrasi pragmatik reformları istikrarla birleştirmenin hakiki örnekleridir.

DEMOKRATİK ANAYASALAR İÇİN BAZI TEMEL SEÇENEKLER

Şimdi yeni bir anayasa hazırlamanın ya da varolan bir anayasayı yeniden tasarlamamanın neden hafife alınmaması gerektiğini görüyoruz. Bu görev uzayı araştırmak için mürettebatlı bir uzay gemisi tasarlamak kadar zor ve karmaşıktır. Hiçbir mantıklı insanın bir uzay gemisini tasarlama işini amatörlerin eline bırakmayacağı gibi bir anayasa yapmak da ülkedeki en yetenekli insanlarla çalışmayı gerektirir. Ancak uzay gemilerinden farklı olarak, eğer önemli anayasal yenilikler dayanıklı olacaksa, aynı zamanda yönetilenlerin rızalarının ve onaylarının da alınması gerekir.

Beş muhtemel seçim sistemi ve yönetim şekli kombinasyonu başlamak için iyi bir çıkış noktasıdır.

Kıta Avrupası seçeneği: NT seçimleri ve parlamenter hükümet.

Parlamentar hükümet eski demokrasiler arasında çoklukla tercih edilen hükümettir; demokrasiler arasında da genellikle başkanlık sisteminden daha üstün tutulur. Daha önce de gördüğümüz gibi, eski demokrasiler arasında tercih edilen kombinasyon, üyelerin bir tür NT sistemiyle seçildiği bir parlamenter sistemdir. Bu kombinasyonun Avrupa'da yaygın olması ve daha yeni demokrasilerin de standart Avrupa yolunu takip etmeleri sebebiyle bu kombinasyona Kıta Avrupa'sı seçeneği diyeceğim.

İngiliz (ya da Westminster) seçeneği: TTDB seçimleri ve parlamenter hükümet. Amerika dışındaki İngilizce konuşulan demokrasilerde ortaya çıktığı ve oralarda yaygın olduğu için buna İngiliz seçeneği diyeceğim. (Kimi zaman İngiliz hükümetinin bulunduğu yerden dolayı Westminster modeli de denir.) Eski demokrasilerin sadece dört tanesi uzun bir süre bu seçeneği kullanmışlardır. Bu ülkelerin İngiltere, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda (1993'te bu seçenektan vazgeçmiştir) olması şaşırtıcı değildir.

ABD seçeneği: TTDP seçimleri ve başkanlık sistemi. Eski demokrasiler arasında bu kombinasyonu benimseyen sadece ABD olduğu için buna ABD seçeneği diyebiliriz. Yeni demokrasiler arasında da yarım düzine kadarı bu seçeneği kabul etmiştir.

Latin Amerika seçeneği: NT seçimleri ve başkanlık sistemi. Başkanlık hükümet sistemi konusundaki tercihlerinde Latin Amerika ülkeleri Amerika Birleşik Devletleri'yle aynı anayasal yolu takip ettiler. Ancak seçim sistemi konusunda 20. yüzyılın sonlarında genellikle Avrupa'daki uygulamayı benimsediler. Bunun sonucunda 1990'ların başında demokratik kurumların neredeyse oturmuş olduğu 15 Latin Amerika ülkesinde temel anayasal model başkanlık sistemi ve NT'nin bir kombinasyonuydu. Bu yüzden bu kombinasyona Latin Amerika seçeneği diyebiliriz.

Eski demokrasilerin -bir istisna olan Kosta Rika dışında- bu kombinasyonu seçmemiş olmaları şaşırtıcıdır. Eski demokrasiler, NT'ye eğilimli olmalarına rağmen, daha önce de gördüğümüz gibi, başkanlık sistemini kesinlikle reddetmişlerdir. Kosta Rika bir istisnadır. Kosta Rika, Latin Amerika'daki diğer ülkelerden farklı olarak 1950'den beri istikrarlı şekilde demokratik olduğu için onu da eski demokrasiler arasında sayıyorum. Ancak diğer eski demokrasilerden farkı başkanlık sistemini NT ile birleştirmesidir.

Karışık seçenek: diğer kombinasyonlar. Bu aşağı yukarı "saf türlerin" yanında, pek çok eski demokrasi saf türlerle arasında önemli açılardan farklar olan anayasal düzenlemeler yaptılar. Bir yandan saf türlerin avantajlarından yararlanırken bir yandan da istenmeyen sonuçlarını en aza indirme çabasıyla bunu gerçekleştirdiler. Anayasalarında ortaya koydukları yaratıcılık sebebiyle Fransa, Almanya ve İsviçre önemli örnekler olarak gösterilebilir.

Fransa'daki Beşinci Cumhuriyet'in anayasasında hem hatırı sayılır güce sahip, seçimle gelen bir başkan, hem de parlamentoya bağımlı bir başbakan vardır. Fransa aynı zamanda TTDB seçim sistemini de değiştirmiştir. Ulusal meclis için aday olanların hiç birinin oyların çoğunluğunu alamadığı bir seçim bölgesinde sonucu belirlemek için ikinci bir seçim yapılır. Bu seçimde, ilk seçimde kayıtlı seçmenlerin oylarının %12.5'inden fazlasını alan adaylar yarışır. Dolayısıyla küçük partilerin ilk turda bir sandalye kazanma şansları vardır, ama ikinci turda onların taraftarları oylarını en iyi durumdaki iki adaydan birine vermeye karar verebilirler. Almanya'da Bundestag üyelerinin yarısı FPTP seçimleriyle, diğer yarısı da NT ile seçilir. Almanya'daki çözümün benzerleri İtalya ve Yeni Zelanda'da da benimsenmiştir.

Politik sistemlerini çeşitli nüfuslarına adapte etmek için, İsviçreli parlamentolar tarafından dört yıllığına seçilen 7 meclis üyesinden oluşan bir çoğul yönetim birimi oluşturmuşlardır. Eski demokrasiler arasında İsviçre'deki çoğul yönetim hala tek örnektir.

DEMOKRATİK ANAYASALAR ÜZERİNE DÜŞÜNMEK: BAZI ÖNERİLER

Son iki bölümde değinilen eski demokrasilerin deneyimlerine dayanarak şu sonuçlara varabiliriz:

- Bir ülkenin temel problemlerinin çoğu anayasal düzenlemeyle çözülemez. Hiçbir anayasa temel oluşturulan koşulların çok elverişsiz olduğu bir ülkede demokrasiyi koruyamaz. Koşulların çok elverişli olduğu bir ülke temel demokratik kurumlarını çok farklı anayasal düzenlemeler altında koruyabilir. Ancak, dikkatlice hazırlanmış anayasal modeller, koşulların hem elverişli hem elverişsiz olduğu ülkelerdeki temel demokratik kurumları korumaya yardımcı olabilir.
- Çok gerekli olmasına rağmen demokratik istikrarı korumak iyi bir anayasanın en önemli kriteri değildir. Diğerlerinin yanı sıra, temsil adaleti, şeffaflık, anlaşılabilirlik, duyarlılık ve etkin hükümet de

önemlidir. Belirli anayasal düzenlemeler bu tür değerleri etkileyebilir ve muhtemelen etkileyecektir.

- Bütün anayasal düzenlemelerin bazı dezavantajları vardır: hiç biri bütün kriterleri yerine getirmez. Demokratik bir bakış açısından bakarsak, kusursuz anayasa yoktur. Üstelik, yeni bir anayasa yapmanın ya da varolanı değiştirmenin sonuçları da belirsizdir. Bunun sonucunda anayasal modeller ya da reformlar, hedefler ve riskler ve değişikliğin belirsizliği arasındaki kabul edilebilir "alternatiflerin faydalarından fedakarlık gerektiren tercihlerle" ilgili yargılara ihtiyaç duyar.
- İki yüzyıl boyunca Amerikalılar TTDB, federalizm ve güçlü yargı denetimine sahip başkanlık-kongre sistemlerinin tatminkar şekilde işlemesine imkan tanıyan bir politik kültür, beceriler ve uygulamalar geliştirmişlerdir. Ancak Amerikan sistemi aşırı derecede karmaşıktır ve muhtemelen başka bir ülkede burada olduğu kadar iyi işlemeyecektir. Her ne olursa olsun, yaygın olarak kopyalanan bir sistem değildir. Belki de böyle olması gerekir.
- Bazı akademisyenler, Latin Amerika'da uygulanan NT'li başkanlık hükümeti kombinasyonunun Orta ve Güney Amerika cumhuriyetlerinde demokrasilerin son zamanlarda çok sık gerçekleşen çöküşlerine katkıda bulunduğunu söylerler. Anayasal biçimin etkilerini siyasi kutuplaşma ve krizin altında yatan olumsuz koşullardan ayrı değerlendirmek çok zor olsa da, demokratik ülkelerin Latin Amerika seçeneğini sakınmaları akıllıca olacaktır.

Fransız ve Amerikan devrimleri hakkındaki iyimserliğinden hareketle, Thomas Jefferson bir seferinde her nesilde bir devrim yapmanın iyi bir şey olacağını söylemiştir. Bu romantik fikir, 20. yüzyılda trajik ya da acıklı bir şekilde hezimete uğrayan, ya da daha kötüsü bir diktatörlük rejimine sebep olan sayısız devrim tarafından yok edilmiştir. Yine de, bir demokratik ülkenin, mesela her yirmi yılda bir, anayasayla ilgilenen akademisyenler, siyasi liderler ve bilgili vatandaşlardan oluşan ve sadece kendi deneyimlerinin değil, diğer demokratik ülkelerin deneyimlerinin de ışığında anayasasını değerlendirecek bir grubu bir araya getirmesi o kadar da kötü bir fikir olmayabilir.

Bölüm 12

Hangi Temel Koşullar Elverişlidir?

ALTERNATİFLER BAŞARISIZ OLMASI

Hangi koşullar demokratik kurumlar için elverişlidir?

Demokrasi için gerekli koşullar:

1. Askerin ve polisin seçimle gelmiş memur/yetkililer tarafından denetimi
2. Demokratik inançlar ve siyasi kültür
3. Demokrasiye düşmanca yaklaşan dış kontrolün olmaması

Demokrasi için yararlı koşullar:

1. Modern bir piyasa ekonomisi ve modern bir toplum Alt kültür çoğulculuğunun güçlü olmaması

DIŞ MÜDAHALE

Demokratik kurumların, o ülkedeki demokratik yönetime düşmanca yaklaşan başka bir ülkenin müdahalesine maruz kalan bir ülkede gelişmesi pek mümkün değildir.

ASKER VE POLİS ÜZERİNDEKİ DENETİM

Askerler ve polis güçleri, demokratik yollarla seçilmiş resmi görevlilerin tam denetimi altında olmadığı sürece demokratik siyasi kurumların gelişmesi ya da varlığını sürdürmesi mümkün değildir.

Yabancıların müdahalesinin oluşturduğu dış tehdide karşılık, belki de, demokrasiye en büyük iç tehdit, fiziksel güç kullanabilecek önemli araçları (askerler ve polis) kullanma imkanı olan liderlerden gelir. Eğer demokratik olarak seçilmiş memurlar, asker ve polis üzerinde etkin denetim sağlayıp bunu koruyacaklarsa polisin ve silahlı kuvvetlerin üyeleri, özellikle de subaylar, onların kararlarına uymalıdır. Polisin ve askerinin seçilmiş liderlerine tabi olmaları, değişmeyecek kadar kökleşmiş olmalıdır. Sivil denetimin neden bazı ülkelerde gelişip diğerlerinde gelişmediği, burada açıklamak için fazla karmaşık bir konudur. Ancak bizim için önemli olan, sivil denetim olmadan demokrasinin başarılı olması ümitlerinin sönük olacağıdır.

KÜLTÜREL ÇATIŞMALAR: ZAYIF YA DA HİÇ YOK

Demokratik siyasi kurumların, kültürel açıdan yeterli derecede homojen olan bir ülkede gelişmesi ve varlığını sürdürmesi, keskin farklılıklar gösteren ve çatışan alt kültürlerin olduğu bir ülkede olduğundan daha büyük bir ihtimaldir.

Ayırt edici kültürler genellikle dil, din, ırk, etnik kimlik, bölge ve bazen de ideolojilerdeki farklılıklar çevresinde oluşur. Üyeler ortak bir kimliğe ve duygusal bağlara sahiptir; "biz" ve "onlar" arasında keskin bir ayırım vardır. Arkadaşlık, ahabaplık, evlilik, komşuluk, misafirlik gibi kişisel ilişkiler için kendi gruplarındaki diğer üyeleri seçerler. Sık sık pek çok şeyin yanında kendi gruplarının sınırlarını da belirleyen törenlere ve ritüellere katılırlar. Bütün bunlar ve daha başka yollarla, bir kültür üyeleri için neredeyse bir "yaşam biçimi"ne 'dönüşebilir, ülke içinde ülke, ulus içinde ulus. Bu durumda toplum, adeta dikey olarak tabakalaşmıştır.

Kültürel anlaşmazlıklar politik arenaya sığıyabilir ve sığıyar da: örneğin okullarda din, dil ve kıyafet kuralları ya da eğitime eşit erişim, bir grubun diğerine ayrımcılık uygulaması, hükümetin dini ve dinsel kurumları desteklemesinin gerekip gerekmediği, eğer desteklemeliyse hangilerini ve ne şekilde destekleyeceği, grubun başka bir gruba saldırganca gelen ve yasaklanmasını istedikleri kürtaj, kurban kesimi ya da "uygunsuz" kıyafetler gibi uygulamaları, bölgesel ve politik sınırların grupların isteklerine ve taleplerine uygun hale nasıl getirilecekleri, ya da bunun gerekli olup olmadığı. Vs. vs.

Bu tür konular demokrasi için özel bir problem arz ederler. Belirli bir kültürün taraftarları genellikle kendi siyasi isteklerini bir prensip, dinsel ya da dinsel gibi görünen inanç, kültürel koruma ya da grup olarak ayakta kalabilme meselesi olarak görürler. Bunun sonucunda da kendi isteklerinin taviz verilemeyecek kadar önemli olduğunu düşünürler. Onlar tartışılmaz. Ancak, barışçı bir demokratik süreçte siyasi zıtlıkları gidermek genellikle tartışma, uzlaşma ve taviz vermeyi gerektirir.

Asimilasyon. Amerika'nın çözümü buydu. Özellikle Britanya'dan gelen beyaz göçmenler tarafından kurulan iki yüzyıllık koloni idaresi ve bağımsızlık sırasında baskın olan kültür, 1840'lardan 1920'lere kadar İrlanda, İskandinavya, Almanya, Polonya, İtalya ve başka yerlerden -özellikle konuştukları dildeki (İrlandalılar hariç), dinlerindeki, yemeklerindeki, kıyafetlerindeki, geleneklerindeki, tavırlarındaki, mahallelerindeki ve diğer karakteristiklerindeki farklılıklar sayesinde ayırt edilebilen- İngiliz olmayan göçmen dalgalarıyla karşı karşıya kaldı. 1910 yılına gelindiğinde Amerika'da yaşayan beyazların neredeyse beşte biri başka bir yerde doğmuştu; buna ek olarak, Amerika'da doğan beyazların dörtte birinin ebeveynleri yurtdışında doğmuştu. Göçmenlerin Amerika'ya gelmesinden iki nesil sonra, onların torunları baskın olan kültür tarafından asimile edilmişlerdi bile. Bu asimilasyon o kadar güçlüydü ki, bugün pek çok Amerikalı atalarının vatanlarına karşı belirli bir bağlılığı korusalar (ya da oluştursalar) da baskın olan siyasi bağlılıkları ve kimlikleri Amerikalılıktır.

Asimilasyonun, Amerika'da büyük göçler tarafından oluşturulabilecek olan kültürel çatışmaları azaltmadaki büyük başarısına rağmen, Amerika'da yaşananlar bu çözümün bazı önemli eksikliklerini göz önüne seriyor.

İlk olarak, asimilasyonun zorluğu büyük ölçüde aşılmıştı, çünkü Amerika'ya gelen yetişkinlerin pek çoğu, vaat edilen daha iyi yaşama sahip olmak için asimile olmaya, "gerçek Amerikalılara dönüşmeye" pek isteklidir. Onların torunları daha da istekliydiler. Böylece asimilasyon çoklukla gönüllü olarak ya da sosyal mekanizmalar (utanç gibi) tarafından mecbur bırakılarak gerçekleştiği için devletin zorlamasına minimum düzeyde ihtiyaç duyuldu.

Genel olarak kalabalık bir göçmen nüfusu başarıyla asimile edildiyse de, Amerikan toplumu daha büyük ırksal ya da kültürel farklılıklarla karşı karşıya kaldığında bu yaklaşımın sınırları kısa zamanda ortaya çıktı. Beyaz nüfus ve çok uzun zamandan beri Yeni Dünya'da yaşayan yerli halklar arasındaki ilişkiler zorbalığa, zorla yer değiştirmeye ve esas toplumdaki tecrit edilmeye yol açtı Amerikan toplumu tıpkı göçmenler gelmeden çok önceleri de Amerika'da yaşayan Kızılderililer edemediği gibi, çok kalabalık olan Afrikalı-Amerikalı köleleri ve onların torunlarını, asimile edemedi. Irka dayalı olan sınıfsal sınırlar asimilasyonu etkin olarak engellemiştir. Buna benzer bir başarısızlık 19. yüzyılın sonlarında Asyalı göçmenler tren yollarında ve çiftliklerde çalışmak üzere geldiklerinde yaşandı.

Asimilasyonun birleştiremediği bir büyük uçurum daha vardı. 19. yüzyılın ilk dönemlerinde güneydeki eyaletlerde kölelik üzerine kurulu çok belirleyici bir alt kültür, ekonomi ve toplum oluştu. Güney eyaletlerinde yaşayan Amerikalılarla onların kuzey ve batı eyaletlerindeki vatandaşları birbiriyle uyumsuz iki hayat tarzıyla bölünmüşlerdi. Bunun en önemli sonucu barışçı müzakereler ve uzlaşma için verilen çok büyük çabalara rağmen çözülemeyen bir "bastırılmaz fikir ayrılığı"ydı. Sonuçta yaşanan iç savaş dört yıl sürdü ve çok sayıda insanın yaşamına mal oldu. Güney'in savaşı kazanmasına ve köleliğin kaldırılmasına rağmen anlaşmazlıklar sona ermedi. Bundan sonra şiddet ve terör tehlikesinin ve gerçekliğinin Afrikalı-Amerikalı vatandaşların baskı altına alınmasına yol açtığı belirgin bir güneyli alt kültür ve sosyal yapı ortaya çıktı.

Oybirliğiyle karar verme. Ayırt edici ve birbiriyle çelişmesi muhtemel olan alt kültürler İsviçre, Belçika ve Hollanda'da varolmuştur. Bu üç demokratik ülkenin deneyimlerinden ne öğrenebiliriz?

Bu ülkelerin her biri kabinenin ve parlamentonun alacağı kararların oybirliği ya da geniş konsensüs gerektireceği politik düzenlemeler yaptılar. Böylece bir ya da birden fazla alt kültürün çıkarlarını önemli derecede etkileyecek olan hükümet kararları ancak o grubun kabinedeki ya da parlamentodaki temsilcilerinin açık onayı olduğunda alınabilecekti. Bu çözüm, her grubun temsilcilerinin parlamentoda adil olarak temsil edilmesini sağlayan NT tarafından kolaylaştırılmıştı. Ayrıca kabinede de temsil ediliyorlardı. Bu ülkelerde benimsenen, tarafların karşılıklı onayına dayanan uygulamalar altında, her alt kültürden gelen kabine üyeleri onaylamadıkları her politikayı veto etme hakkına sahipti. (Siyaset bilimcilerinin "ortaklaşmacı demokrasi" adını verdikleri bu tür düzenlemeler bu üç ülke arasında çok farklılık gösterir. Daha fazla bilgi için Ek A'ya bakınız.)

Çok özel durumlar dışında bu tür karşılıklı anlaşmaya dayanan sistemlerin oluşturulamayacağı ya da başarıyla işlemeyeceği açıktır. Bunlar için uzlaşma yeteneği, tavizlere hoşgörülle yaklaşma, taraftarlarının onayladığı anlaşmazlıkları müzakere edebilen güvenilir liderler, temel hedefler ve değerler hakkında anlaşmaları yapılabilir kılan bir konsensüs, tamamen bölünme taleplerinin hevesini kırarak bir ulusal kimlik ve demokratik yöntemlere şiddeti ya da devrimci araçları hariç tutan bir bağlılık gereklidir.

Bu koşullar seyrek görülür. Bunların olmadığı yerde karşılıklı anlaşmaların olması mümkün değildir. Bir şekilde oluşturulsalar bile, Lübnan'daki trajik örneğin gösterdiği gibi, ciddi kültürel ayrılıkların baskısıyla çökebilirler. Bir zamanlar siyaset bilimciler tarafından çok başarılı bir "ortaklaşmacı demokrasi" olarak tanımlanan Lübnan 1958'de, iç baskı karşılıklı anlaşma sisteminin başa çıkabilmesi için çok büyük bir hal alınca uzun sürecek bir iç savaşa daldı.

Seçim sistemleri. Destek bulmak için rekabet eden politikacıların ateşlemeleri nedeniyle, kültürel farklılıklar sık sık kontrolden çıkarlar. Otoriter rejimler kimi zaman ellerindeki büyük zor kullanma gücünü kültürel ayrılıkları baskı altına almak ve sindirmek için kullanırlar. Bunlar daha sonra baskının etkisiyle patlar ve zorbalık azalırken demokratikleşmeye adım adım yaklaşılır. Kültürel kimliklerin ortaya koyduğu kolay paraların cazibesine kapılan politikacılar, kendi kültürel gruplarının üyelerinin duygularını kasten harekete geçirerek, üstü kapalı husumetleri sonu "kültürel temizliğe" varan nefretlere dönüştürürler.

Bu sonucu engellemek için siyaset bilimciler politikacıların dürtülerini, uzlaşmanın fikir ayrılıklarından daha karlı olacağı şekilde değiştirecek seçim sistemleri tasarlanabileceğini söylemişlerdir. Onların önerdikleri düzenlemelerle hiçbir aday tek bir kültürel grubun desteğiyle seçilemeyecek, birçok büyük gruptan oy almaları gerekecekti. Buradaki sorun tabii ki politikacıları demokratikleşme sürecinin ilk aşamalarında böyle bir düzenlemeyi kabul etmeye ikna etmektir. Daha ayrımcı bir seçim sistemi uygulanmaya başladığı zaman, kültürel çatışmalara doğru dönüşü olmayan bir sarmal ortaya çıkabilir.

Ayrılma. Kültürel ayrılıklar daha önce bahsedilen çözümlerin hiçbirisiyle aşılamayacak kadar derinse, kalan tek çözüm kültürel grupların kendilerini, kimliklerini korumalarına ve esas kültürel hedeflerine ulaşabilmelerine yetecek kadar özerkliğe sahip olacakları farklı siyasi birimlere ayırmalarıdır. Bazı durumlarda bu çözüm birimlerin -eyaletler bölgeler, kantonlar- farklı grupları barındırmaya yetecek kadar özerk oldukları federal bir sistem olabilir. İsviçreliilerin oluşturduğu olağanüstü ve uyumlu çok kültürlü toplumun en önemli unsuru federal sistemdir. Kantonların çoğunluğu kültürel açıdan yeterli derecede homojendir, örneğin bir kanton Frankofon ve Katolikken bir başkası Almanca

konusulan Protestan bir kanton olabilir. Bu kantonların güçleri kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterlidir.

Çok kültürlülük sorununa getirilen diğer demokratik siyasi çözümler gibi İsviçre'de uygulanan çözüm de olağandışı koşullar gerektirir; bu durumda, en az iki tane. Birincisi, farklı alt kültürlere sahip olan vatandaşlar zaten önceden bölgesel olarak ayrı yaşıyor olmalı ki bu çözüm çok büyük zorluklar getirmesin. İkinci olarak, bazı sebeplerden dolayı özerk birimlere bölünmüş olsalar da, vatandaşların federal birliği ayakta tutacak kadar güçlü bir ulus kimliği, ortak hedefleri ve değerleri olmalı. İsviçre için bu koşulların ikisi birden geçerli olmasına rağmen, hiçbirini yaygın değildir.

İlk koşulun olduğu ama ikincisinin olmadığı durumlarda kültürel farklılıklar muhtemelen tam bağımsızlık isteği yaratır. Eğer bir demokratik ülke barışçı olarak ayrılıp iki ülke olursa, bu çözüm sadece demokratik standartlara göre değerlendirildiğinde kusursuz bir çözümdür. Örneğin, Norveç, İsveç'le varolan birliği içinde hemen hemen yüzyıl süren, bağımsızlığa benzer durumundan sonra, 1905'te barışçı yollarla tam bağımsızlığını kazanmıştır.

İlk koşul gruplar birbirlerine karışmış olduğu için eksik olarak mevcut takdirde, bağımsızlık yeni ülkede yaşayacak olan azınlığa (ya da azınlıklara) çok büyük zorluklar getirebilir. Azınlıklar buna karşılık bağımsızlık ya da anavatanına bağlı kalmak konusundaki iddialarını haklı çıkarabilirler. Bu sorun Quebec eyaletinin Kanada'dan bağımsız olması konusunu karmaşıklaştırmıştır. Quebec'te yaşayan ve Fransızca konuşan pek çok vatandaş tam bağımsızlık kazanmayı arzulamalarına rağmen, bu bölgede aynı zamanda çok sayıda Frankofon olmayan –anadili İngilizce olanlar, yerliler ve göçmenler- kişi de Kanada vatandaşı olarak kalmak istemektedir. Kanada'da kalmak isteyenlerin kalabilmelerini sağlayacak karmaşık bir bölgesel çözüm teorik olarak mümkündür ama bunun siyasi açıdan mümkün olup olmayacağı belirsizdir.

Cesaret kırıcı olan ise, tarif ettiğim demokratik bir ülkedeki, çok kültürlülüğün muhtemel sorunları için önerilen bütün çözümlerin başarılı olmasının ender bulunan özel koşullara bağlı olmasıdır. Eskiden beri demokratik olan ülkeler orta derecede heterojen oldukları için ciddi kültürel çatışmalar yaşamadılar. Ancak 20. yüzyılın sonunda başlayan değişimler, bu talihi durumun 21. yüzyılda neredeyse kesin olarak sona ermesine sebep olacaktır.

PİYASA EKONOMİSİNDE EKONOMİK BÜYÜME

Tarihsel açıdan, demokratik inançların ve bir demokratik kültürün gelişmesi, en geniş anlamıyla piyasa ekonomisiyle yakından ilişkilendirilmiştir. Daha belirleyici olmak gerekirse, demokratik kurumlar için çok elverişli olan bir durum, ekonomik teşebbüslere çoğunlukla kamu sektörünün değil, özel sektörün sahip olduğu yani sosyalist ya da devletçi ekonomidense kapitalist olan bir piyasa ekonomisidir. Ancak demokrasi ve piyasa kapitalizmi arasındaki yakın ilişkinin altında bir paradoks vardır: kapitalist piyasa ekonomisi çeşitli vatandaşların ulaşabildiği siyasi kaynaklarda kaçınılmaz olarak bir eşitsizlik yaratır. Bu yüzden kapitalist piyasa ekonomisi siyasi eşitliğe ciddi olarak zarar verir: ekonomik açıdan eşit olmayan vatandaşların siyasi açıdan eşit olmaları pek mümkün değildir. Görülüyor ki kapitalist piyasa ekonomisine sahip olan bir ülkede tam siyasi eşitliğe ulaşmak imkansızdır. Bu sebeple demokrasi ve kapitalist piyasa ekonomisi arasında sürekli bir gerginlik vardır. Piyasa kapitalizminin siyasi eşitliğe daha az zarar verecek bir alternatifini var mıdır? Bu soruya ve genel olarak demokrasi ve piyasa kapitalizmi arasındaki ilişkiye sonraki iki bölümde geri döneceğim.

HİNDİSTAN: İHTİMAL DAHİLİNDE OLMAYAN BİR DEMOKRASİ

Dış görünüşüne bakınca, demokratik kurumların Hindistan'da uzun zamandan beri varlıklarını sürdürmeleri imkansızmış gibi görünüyor. 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde bir milyara yaklaşan nüfuslarıyla Hintliler, kendilerini dünyada başka hiçbir ülkenin yapmadığı kadar çok açıdan bölmüşlerdir. Bunlar arasında dil, kast, sınıf, din, bölge ve bunların sayısız alt kolu vardır.

Şunları göz önünde bulundurun:

Hindistan'ın ulusal bir dili yoktur. Hindistan anayasası resmi olarak on beş dili tanıır. Ancak bu bile, dil sorununun büyüklüğünü hafife almak olur: en az bir milyon Hintli 35 farklı dilden birini konuşur. Dahası, Hintliler neredeyse 22.000 farklı lehçe konuşurlar.

Halkın neredeyse %80'inin Hindu olmasına rağmen (her ne kadar Kerala eyaletinde pek çok Hıristiyan yaşıyorsa da, kalanlar genellikle Müslüman'dır), Hinduizm'in birleştirici etkisi MÖ 1500'lü yıllardan beri Hinduizmin Hintliler için emrettiği kast sistemi tarafından ciddi olarak tehlikeye atılmıştır. Dil gibi, kast sistemi de son derece bölücü bir etki yaratır. Öncelikle, pek çok insan önceden tanımlanmış olan ve kalıtımla geçen dört kastın dışında tutulur. Bu insanlar kendilerine dokunmanın kişiyi kirlettiğine inanılan "parya"lar, yani "dokunulmazlar"dır. Ancak, buna ek olarak, her kast kendi içinde, sosyal, bölgesel ve genellikle de mesleki sınırların çok kesin olarak belirlenmiş olduğu, miras olarak geçen sayısız alt kasta bölünür.

Hindistan 1947'de bağımsızlığını kazanmış ve 1950'de demokratik bir anayasayı kabul etmiş olmasına rağmen, az önce anlattığım koşullar göz önüne alındığında hiç kimse Hindistan'da siyasi eksiklerin olmasına şaşırılmamalı. Hindistan'da temel haklar tekrar tekrar ihlal ediliyordu. İşadamları tarafından Hindistan dünyada rüşvetin ve yozlaşmanın en fazla olduğu on ülkeden biri olarak görülür. Daha kötüsü, 1975 yılında, başbakan Indira Gandhi'nin hükümet darbesi yapması, olağanüstü hal ilan etmesi, sivil hakları askıya alması ve binlerce muhalifi hapsedilmesiyle beraber Hindistan'ın demokratik kurumları devrilmiş ve yerlerine bir diktatörlük kurulmuştur.

Ancak çoğu zaman Hintlilerin çoğunluğu demokratik kurumları destekler. Demokrasi için yeteri kadar nitelikli olmayanların yapmayacağı bir eylemle, iktidara gelmesinden iki yıl sonra Indira Gandhi yeteri kadar adil bir seçimle görevden alındı. Görüldü ki, sadece siyasi seçkinler değil, Hindistan halkı da bir bütün olarak demokratik kurumlara ve uygulamalara Gandhi'nin düşündüğünden daha bağlıydı ve onun otoriter yöntemlerle ülkeyi yönetmesine izin vermezlerdi.

İlk olarak, daha önce bahsettiğim elverişli koşulların birkaç tanesi Hindistan'da mevcuttur. Bir İngiliz kolonisi olduğu geçmişinden sıyrılırken Hint ordusu, seçilmiş sivil liderlere karşı bir itaat kuralı geliştirdi ve bunu sürdürdü. Böylece Hindistan demokrasiye yönelik gelişmekte olan ülkelerin pek çoğunda varolan büyük bir tehditten uzak kaldı. Örneğin, Latin Amerika'nın tersine Hindistan'daki askeri gelenekler bir askeri darbeyi ya da askeri diktatörlüğü desteklemez. Yaygın bir yozlaşma içinde olsa bile polis de bir darbe yapmaya muktedir bir siyasi güç değildir.

Ek olarak, modern Hindistan'ın bağımsızlığını sağlayıp, anayasasını ve siyasi kurumlarını biçimlendirmesine yardımcı olan kurucularının hepsi de demokratik amaçlara bağlıydı. Öncülüğünü yaptıkları siyasi hareketler demokratik fikirleri ve kurumları kuvvetle destekliyordu. Denebilir ki, demokrasi Hindistan'ın ulusal ideolojisidir. Bundan başka bir ideoloji yoktur. Hindistan'ın ulusluk bilinci ne kadar zayıf olsa da, ülke demokratik fikirlerle ve inançlarla o kadar yakın bir ilişki içindedir ki, pek az Hintli demokratik olmayan bir alternatifi savunur.

Bundan başka, Hindistan kültürel açıdan çok farklılık içermesine rağmen dünyada Hindu inançlarının bu kadar yaygın olarak paylaşıldığı tek ülkedir. Sonuçta 10 Hintliden 8'i Hindu'dur. Kast sisteminin bölücü olmasına ve Hindu milliyetçilerinin Müslüman azınlık karşısında bir tehlike oluşturmasına rağmen Hinduizm Hintlilerin çoğunluğu için ortak bir kimlik yaratır.

Bu koşullar demokratik kurumlar için destek sağlasa bile, ciddi kültürler arası ayrılıklarla beraber varolan yaygın fakirlik Hindistan'da demokrasiyi devirmeye ve otoriter bir diktatörlük kurmaya yetecek kadar güçlü antidemokratik hareketlerin önlenmesi çok zor olan gelişimi için verimli topraklar gibi görünür. Peki bunlar neden gerçekleşmedi? Daha yakından bakınca bazı sürprizlerle karşılaşabiliriz.

Birincisi, her Hintli, üyelerinin sayısı kendi başlarına Hindistan'ı yönetemeyecek kadar küçük bir kültürel azınlığın üyesidir. Hindistan'ın bölünmüş olduğu kültürel parçaların sayısı bunların, çoğunluk olmak için çok küçük olmak bir yana, geniş ve çeşitli kültürleri barındıran büyük kıta parçasını yönetmek için çok küçük olduklarını gösteriyor. Hindistan'daki hiçbir azınlık askerlerin ve polislerin zorlamalarından yardım almadan yönetemez. Ancak, daha önce bahsettiğimiz gibi, askerler ve polis bu amaç için kullanılamaz.

İkinci olarak, birkaç istisna olsa da, bir kültürel azınlığın üyeleri tek bir bölgede bir arada yaşamaktansa Hindistan'ın değişik bölgelerine yayılmış olarak yaşıyorlar. Bunun sonucu olarak da azınlıkların çoğu Hindistan sınırlarının dışında ayrı bir ülke kurmayı hayal edemez. Hoşlarına gitse de gitmese de çoğu

Hintlinin kaderi Hindistan vatandaşı olarak kalmaktır. Ayrılmak imkansız olduğu için tek alternatif Hindistan içerisinde birlik olmaktır.

Son olarak, Hintlilerin çoğu için demokrasinin gerçekçi bir alternatifi yoktur. Hindistan'daki azınlıkların hiçbiri kendi başına demokratik kurumları devirip otoriter bir rejim kuramaz, otoriter bir yönetimi sürdürmek için ihtiyaç duyacağı orduya ve polisler güvenemez, ayrı bir ülke kurmayı ya da demokrasi için ideolojik ve kurumsal bir alternatif önermeyi düşünemez. Deneyimler farklı azınlıkların kurduğu büyük bir koalisyonun da otoriter hükümet bir yana, kontrolü ele almak için bile fazla bölünmüş olacağını gösterir.

Hindistan'daki demokrasinin bütün hikayesi, her ülkenin hikayesi gibi, çok daha karmaşıktır. Fakat sonuç olarak Hindistan daha önce bahsettiğim üçüncü önermeyi ispatlar. Demokrasi için elverişli olan beş koşuldan birine ya da birkaçına sahip olmayan bir ülkede demokrasinin varolması risklidir, belki gerçekleşmesi umulmaz, ama her zaman imkansız da değildir.

DEMOKRASİ NEDEN BÜTÜN DÜNYAYA YAYILDI?

Kolonici imparatorlukların çözülmesi, insanların bağımsızlıklarını kazanması, büyük totaliter rejimlerin çökmesi ve uluslararası toplumun demokratikleşmeyi desteklemesiyle birlikte, demokratikleşmeye karşı olan dış güçlerin müdahale etmesi tehlikesi azaldı.

Askeri yöneticilerin genellikle modern dünyanın gereklerini yerine getiremediğini, sadece siviller değil askerî liderler de açık olarak gördüklerinde askerî diktatörlüklerin cazibesi azaldı. Gerçekten de bu yöneticilerin çoğu zaman açık olarak yetersiz oldukları görüldü. Bu sebeple pek çok ülkede demokrasiye karşı en eski ve tehlikeli tehditlerden birisi sonunda ortadan kaldırılmış ya da önemli derecede azaltılmıştı.

Demokratikleşmenin gerçekleştiği pek çok ülke ciddi kültürel anlaşmazlıkları önleyebilmeye yetecek kadar homojendi. Bunlar genellikle çeşitli kültürlerin toplandığı büyük ülkeler değil, daha küçük ülkelerdi. Kültürel olarak daha bölünmüş olan ülkelerde fikir birliğine varılarak düzenlemeler yapıldı. En azından bir ülkede, Hindistan'da, hiçbir azınlık kültürü yönetmek için yeteri kadar geniş değildi. Buna karşılık Afrika'nın bazı bölümleri ve eski Yugoslavya'daki gibi kültürel çatışmaların çok ciddi olduğu yerlerde demokratikleşme büyük bir facia olmuştur.

Totaliter sistemlerin, askerî diktatörlüklerin ve pek çok başka otoriter rejimin açık başarısızlıklarıyla birlikte, antidemokratik inançlar ve ideolojiler dünyanın çoğu yerinde eski çekiciliklerini kaybettiler. İnsanlık tarihinde daha önce hiç bu kadar çok kişi demokratik fikirleri ve kurumları desteklememiştir.

Piyasa kapitalizminin kurumları bir ülkeden diğerine yayıldı. Piyasa kapitalizmi sadece daha fazla ekonomik büyüme ve refah getirmedi aynı zamanda demokratik fikirlere ve kurumlara olumlu yaklaşan geniş ve etkili bir orta sınıf oluşturarak bir ülkenin toplumunu temelden değiştirdi.

Bölüm 13

Piyasa Kapitalizmi Demokrasinin Neden Yararınadır?

1. Poliarşik demokrasi sadece baskın kapitalist piyasa ekonomisine sahip ülkelerde ayakta kalmıştır; piyasa ekonomisi olmayan bir ekonominin hakim olduğu ülkelerde ise varlığını sürdürememiştir.

2. Bu katı ilişki, piyasa kapitalizmi belirli temel özellikleri dolayısıyla demokratik kurumlar için elverişli olduğu için vardır. Bunun tersine; piyasa ekonomisi olmayan bir ekonominin bazı temel özellikleri onu demokrasi için zararlı kılar.

Bunun sonucu olarak, uzun vadede piyasa kapitalizmi genellikle ekonomik büyüme sağlamıştır; ekonomik büyüme de demokrasi için elverişlidir. Öncelikle, fakirliği azaltmak ve yaşam standartlarını iyileştirmekle ekonomik büyüme sosyal ve politik ayrılıkları azaltmaya yardımcı olur. Ayrıca ekonomik ayrılıklar ortaya çıktığında, büyüme mevcut tarafların hepsinin bir kazanç elde ettikleri karşılıklı tatminkar anlaşmalar için gerekli olan daha fazla kaynağı sağlar. (Büyüme olmadığında ekonomik ayrılıklar, oyun teorisi diliyle söylersek "sıfır toplam"a dönüşür: ben ne kazanırsam sen onu

kaybedersin, sen ne kazanırsan ben onu kaybederim. Yani işbirliği gereksizdir.) Büyüme aynı zamanda bireylerin, grupların ve hükümetlerin eğitimi, dolayısıyla okuryazarlık oranı artmış, daha eğitilmiş bir halk oluşmasını destekleyebilecekleri kaynaklar fazlası sağlar.

Piyasa kapitalizmi sosyal ve politik sonuçları dolayısıyla da demokrasi için elverişlidir. Genel olarak eğitim, özerklik, bireysel özgürlük, mülkiyet hakkı, hukukun üstünlüğü ve hükümete katılım isteyen mal sahiplerinden meydana gelen geniş bir orta tabaka yaratır. İlk olarak Aristo'nun söylediği gibi, orta sınıflar demokratik düşüncenin ve kurumların doğal müttefikleridir. Sonuncusu ve belki de en önemlisi, pek çok ekonomik kararı nispeten bağımsız olan bireylere ve firmalara dağıtmakla kapitalist piyasa ekonomisi güçlü, hatta otoriter bir merkezi yönetim ihtiyacının da önüne geçmiş olur.

Bölüm 14

Piyasa Kapitalizmi Demokrasinin Neden Zararınadır?

3. Demokrasi ve piyasa kapitalizmi birbirlerini değiştirdikleri ve sınırladıkları sürekli bir çatışma içinde sıkışıp kalmışlardır.

Öncelikle, piyasa kapitalizminin temel kurumlarının kendileri yaygın bir hükümet müdahalesi ve kontrolü gerektirir. Rekabetçi piyasalar, ekonomik varlıkların mülkiyeti, sözleşmelerin uygulanması, tekellerin önlenmesi, mülkiyet haklarının korunması -bunlar ve piyasa kapitalizminin daha pek çok yönü tamamen yasalara, politikalara, kurallara ve hükümetlerin diğer eylemlerine dayanır. Bir piyasa ekonomisi tamamen kendi kendisini düzenlemez, düzenleyemez.

İkinci olarak, hükümet müdahalesi ve kontrolü olmadığına, piyasa ekonomisi kaçınılmaz olarak bazı insanlara zarar verir, zarar gören ya da görebilecek olan insanlar hükümet müdahalesi isteyeceklerdir. Kişisel çıkarları için harekete geçen ekonomiyi etkileyen kişiler diğer insanların iyiliklerini düşünmek için, pek önemli dürtülere sahip değillerdir; buna karşın eğer diğerlerinin çıkarlarını görmezden gelerek kendilerine kazanç sağlayacaklarsa, bunu yapmak için güçlü dürtüleri vardır. Diğer insanlara verilen zararı mazur göstermek için ayartıcı telkinler edilerek vicdanlar rahatlatılır: "*Ben yapmasam da başkaları yapar. Fabrikamın atıklarını nehre akıtmasam ve dumanını havaya vermesem de başkaları yapar. Mallarımı güvenli olmamalarına rağmen satmasam da başkaları satar. Ben ... yapmasam da başkaları yapacaktır,*" Şöyle ya da böyle rekabetçi olan bir ekonomide başkalarının yapacağı neredeyse kesindir.

Kontrolsüz bir rekabet ve piyasa ortamında alınan kararlardan zarar geldiğinde bazı sorular ortaya çıkar. Bu zarar ortadan kaldırılabiliyor ya da azaltılabiliyor mi? Eğer bu mümkünse, sağlanan faydalardan çok büyük bir bedel ödmeden yapılabilir mi? Bazı insanların payına zarar, bazılarının kar düştüğünde, ki genellikle böyle olur, arzu edilenin hangisi olduğuna nasıl karar vereceğiz?

Bunların sadece ekonomik sorular olmadıkları açıktır. Bunlar aynı zamanda ahlaki ve siyasi sorulardır da. Demokratik bir ülkede cevap arayan vatandaşlar kaçınılmaz olarak politikaya ve Yönetime yönelirler. Piyasa ekonomisine müdahale edip, ortaya çıkabilecek zararlı bir sonucu engelleme işi için en kolay ulaşılabilir ve en etkili olan aday... ülkedeki hükümettir.

Piyasa kapitalizmine olan bağlılığıyla tanınan bir ülke olan ABD'de ulusal, eyalet ve yerel yönetimler burada sıralanamayacak kadar çok konuda ekonomiyi müdahale ederler. Bunlara birkaç örnek:

- * İşsizlik sigortası,
- * Yaşlılara ödenen yıllık maaş,
- * Enflasyonu ve iktisadi durgunluğu engellemek için mali politika,
- * Güvenlik: gıda, ilaç, havayolları, demiryolları, otoyollar, caddeler
- * Kamu sağlığı, bulaşıcı hastalıkların kontrolü, okul çağındaki çocukların zorunlu aşıları,
- * Sağlık sigortası,
- * Eğitim,
- * Hisse senedi, bono ve diğer tahvillerin satışı,
- * Bölgeleme: iş, ikamet vs.,
- * İnşaat standartları koymak,
- * Piyasada rekabeti sağlamak, tekelleşmeyi ve ticaret üzerindeki diğer kısıtlamaları önlemek,

- * İthal mallara konacak tarifeleri ve kotaları belirlemek ve azaltmak,
- * Doktorlara, diş hekimlerine, avukatlara, muhasebecilere ve diğer meslek sahiplerine ruhsat vermek,
- * Eyalet parkları, ulusal parklar, eğence ve doğal yaşam alanları kurmak ve bunları korumak,
- * İşyerlerinin çevreye zarar vermelerini engellemek ve verilmiş olan zararı, gecikilmiş olsa da telafi etmek,
- * Bağımlılığın, kanserin ve diğer kötü etkilerin azaltılması için tütün ürünlerinin satışını düzenlemek.

Vb. vb... Özetlemek gerekirse: Hiçbir demokratik ülkede, kapitalist piyasa ekonomisinin olumsuz etkilerini tersine çevirmek için yaygın hükümet kontrolü ve müdahalesi olmadan kapitalist piyasa ekonomisi de varolamaz (varolsa bile uzun bir süre devam edemez).

4. Piyasa kapitalizmi kaçınılmaz olarak eşitsizliklere yol açtığı için siyasi kaynakların dağılımında eşitsizlikler yaratarak poliarşik demokrasinin demokratik potansiyelini sınırlar.

Sözcükler Üzerine

Siyasi kaynaklar bir kişinin ya da grubun elinin altında olan ve diğer insanların davranışlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemek için kullanabilecekleri her şeyi içerir. Zamana ve mekana göre değişse de, insan toplumunun pek çok özelliği siyasi kaynağa dönüştürülebilir: fiziki güç, silahlar, para, zenginlik, mallar ve hizmetler, üretim kaynakları, gelir, statü, onur, saygı, sevgi, karizma, itibar, haber, bilgi, eğitim, iletişim, medya, organizasyonlar, mevzi, yasal konum, doktrinlerin ve inançların kontrolü, oylar ve daha pek çok şey. Teorik olarak bir taraftan, siyasi kaynaklar tıpkı demokratik ülkelerdeki oylar gibi eşit olarak dağıtılabilir. Bir diğer teorik açıdansa tek bir kişinin ya da grubun elinde toplanabilir. Eşitlik ve bir yerde yoğunlaşma arasında sonsuz ihtimal vardır. Sıraladığım kaynakların çoğunluğu her yerde, hiç de eşit olmayan bir şekilde dağılır. Piyasa kapitalizmi tek sebep olmasa da pek çok önemli kaynağın (zenginlik, gelir, statü, itibar, organizasyon, eğitim, haber, bilgi...) eşit dağılmamasının önemli sebeplerindendir.

Siyasi kaynaklardaki eşitsizlik sayesinde bazı vatandaşlar hükümetin politikaları, kararları ve eylemleri üzerinde diğer vatandaşlardan önemli derecede fazla nüfuza sahip olurlar. Ancak ne yazık ki bu ihlaller önemsiz şeyler değildir. Sonuç olarak, vatandaşlar siyasi açıdan eşit olmaktan çok uzaktır ve bu yüzden de demokrasinin ahlaki temeli olan vatandaşlar arasında siyasi eşitlik ciddi olarak zarar görür.

5. Piyasa kapitalizmi demokrasiyi, poliarşik demokrasi seviyesine çıkana kadar destekler. Ancak siyasal eşitlik açısından olumsuz sonuçlara sahip olması sebebiyle demokrasinin poliarşi seviyesinden sonraki gelişmesi için elverişsizdir.

Poliarşik demokrasi ve piyasa kapitalizminin evliliğinin, oligarşinin daha demokratikleştirilmesi için daha elverişli hale getirilip getirilemeyeceği ve bunun nasıl yapılacağı basit ve kısa olmayan çok zor bir sorudur. Bir ülkenin demokratik siyasi sistemi ve demokratik olmayan ekonomik sistemi arasındaki ilişki, 20. yüzyıl boyunca demokratik hedefler ve uygulamalar açısından korkutucu ve ısrarcı bir zorluk ortaya koymuştur. Bu zorluk şüphesiz 21. yüzyılda da devam edecektir.

Bölüm 15 Tamamlanmamış Yolculuk

1. ZORLUK: EKONOMİK DÜZEN

Piyasa ekonomisinin ağırlıklı olduğu bir duruma üstünlüğu ispat edilebilen herhangi bir alternatif görünürde yoktur. Bakış açılarından gerçekteşen büyük bir değişlikle, 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde, demokratik ülkelerdeki vatandaşların pek azı, demokrasi ve siyasi eşitlik için daha elverişli olacak, ama aynı zamanda, mal ve hizmet üretiminde de yeteri kadar verimli olabilecek, piyasa ekonomisi olmayan bir ekonomi keşfetme ve onu uygulamaya koyma ihtimaline inanıyordu. Bundan önceki iki yüzyıl boyunca sosyalistler, planlamacılar, teknokratlar ve pek çok kişi piyasaların yerlerini, malların ve hizmetlerin üretim, fiyatlandırma ve dağılımı için daha geniş çaplı ve kalıcı olarak daha düzenli, daha iyi planlanmış ve daha adil yöntemlere bırakması gerektiği görüşündeydiler. Bu görüş neredeyse unutuldu. Dominant bir piyasa ekonomisinin, eksikleri ne olursa olsun, yeni yüzyılda demokratik ülkeler için tek seçenек olduğu görülür.

Hakim olan piyasa ekonomisinin, ekonomik teşebbüslerin süregelen kapitalist biçimlerde mülkiyetini ve kontrolünü gerektirip gerektirmediği, buna kıyasla daha belirsizdir. Kapitalist firmaların iç "yönetim"leri

genelde demokratik değildir; hatta bazen neredeyse yönetsel despotlardır. Bunun yanı sıra firmaların mülkiyeti ve mülkiyetten kaynaklanan karları ve diğer kazançlar hiç eşit olmayan bir biçimde dağılır.

2. ZORLUK: ULUSLARARASILAŞMAK

Demokratik açıdan uluslar arasılaşmanın ortaya koyduğu zorluk, kararlar uluslararası düzeyde alınacağı zaman, demokrasinin maliyetlerinin tamamen göz önünde bulundurulduğundan emin olmak, siyasi ve bürokratik seçkinleri, aldıkları kararlardan sorumlu tutabilmek için gerekli olan araçları sağlamaktır. Yazık ki bunların gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği ya da nasıl olacağı belirgin değildir.

3. ZORLUK: KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK

Öncelikle, daima ayrımcılığa maruz bırakılan bazı vatandaşlar kendileriyle aynı durumdaki insanlarla bir araya gelip haklarını ve çıkarlarını korumak amacıyla kültürel kimlik hareketlerinde yer aldılar.

İkincisi, eski demokratik ülkelerdeki kültürel farklılıklar, genellikle kendilerini baskın olan nüfustan ayırt etmeye yarayan etnik, dilsel, dinsel ve kültürel farklılıklara sahip, sayıları eskisinden çok olan göçmenlerle de çoğalmıştı.

İçten gelen baskılar dıştan gelen baskılara eklendi. İşverenler artık kendi vatandaşlarına çekici gelmeyen maaşlarla ve çalışma koşulları altında göçmenleri çalıştırmayı umdular. Yeni göçmenler farklı ülkelerdeki yakınlarıyla yeniden bir araya gelmeyi istediler. İnsanlık ve temel adalet düşünceleriyle hareket eden vatandaşlar, mültecilerin sonsuza kadar mülteci kamplarında kalmaya ya da sefalet, terör ve kendilerini evlerinde bekleyen cinayet olasılığıyla yaşamaya zorlanmalarını istemiyorlardı.

Dıştan ve içten gelen baskılarla karşı karşıya kalan demokratik ülkeler, sınırlarının düşündüklerinden daha kolay geçilebildiğini fark ettiler. Karadan ya da denizden yapılan yasadışı girişleri engellemek, sınırlar, masrafı bir yana, pek çok vatandaş tarafından nahoş ve tahammül edilemez derecede insanlık dışı bulunacak şekilde kontrol altında tutulmadan imkansız görünüyordu.

Her halükarda, demokrasinin doğası ve nitelikleri yine çoklukla demokratik ülkelerin halklarının kültürel çeşitlilikleriyle başa çıkmak için yaptıkları düzenlemelere dayanır.

4. ZORLUK: VATANDAŞLIK EĞİTİMİ

Uygulamada yurttaşlar vatandaşlık eğitimini nasıl alırlar? Demokrasisi daha eski olan ülkeler siyasi anlayış için pek çok yol geliştirmişlerdir. Öncelikle vatandaşların çoğu okuryazarlığı sağlayacak kadar resmi eğitim alırlar. Cüzi bir ücret karşılığında medyadan edinebildikleri konuyla ilgili bilgilerin yaygınlığıyla, siyasi anlayışları daha da artar. Siyasi partiler içerisinde organize olmuş, hükümette çalışmak isteyen kişiler arasındaki politik rekabet de bu arza katkıda bulunur, çünkü partiler ve adaylar vatandaşlara yaptıkları ve yapmaya niyetli oldukları konusunda (kimi zaman yanlış) bilgi vermek konusunda çok isteklidirler. Siyasi partiler ve çıkar organizasyonları sayesinde, vatandaşların yeteri kadar bilgilenecek, siyasete aktif olarak katılmak ve siyasi açıdan etkin olmak için ihtiyaç duydukları bilgi miktarı daha ulaşılabilir seviyelere inmiştir. Bir siyasi partinin çoğunlukla seçmenlerin genel hatlarıyla bildikleri bir tarihi, genellikle geçmişlerinin uzantısı olan bir şimdiki zaman hedefleri ve tahmin edilebilir bir gelecekları vardır. Sonuç olarak, seçmenlerin önemli kamu meselelerini anlamaya eskisinden daha az ihtiyaçları vardır. Bunun yerine sadece, eğer seçilirdilerse, temsilcilerinin genel olarak kendi çıkarlarıyla uyum içindeki politikaları uygulayacaklarına güvenerek seçtikleri partinin adayına oy verebilirler.

Pek çok vatandaş aynı zamanda özel çıkarlarını korumak ve kollamak amacıyla çıkar grupları, lobicilik organizasyonları ve baskı grupları gibi birliklere katılırlar. Organize olmuş çıkar gruplarının elinin altında olan kaynaklar, siyasi vasıflar ve uzman bilgisi vatandaşların politik hayatta çoğunlukla çok etkin olan özel bir tür temsile sahip olmalarını sağlar.

O zaman, bütün kusurlarına rağmen, uygun seviyede vatandaşlık yeterliliğine ulaşmak için uygulanacak bu standart çözüm hakkında söylenecek çok şey vardır. Ancak bunun ileride tatmin edici olmayı sürdürmeyeceğinden korkuyorum. Birbiriyle alakalı üç gelişmenin standart çözümü ciddi olarak eksik bırakabileceğini düşünüyorum.

Ölçekteki değişimler. Artan uluslar arasılaşma sebebiyle, vatandaşların hayatını çok etkileyen eylemler gittikçe daha büyük alanlarda ve daha çok insanı etkileyecek şekilde gerçekleştiriliyor.

Karmaşıklık. Ortalama resmi eğitim seviyesinin bütün demokratik ülkelerde yükselmiş ve muhtemelen yükselmeye devam edecek olmasına rağmen, kamu meselelerini anlamanın zorluğu da aynı derecede arttı. Daha yüksek eğitim seviyelerinden de sağlanan kazançlar başarıya ulaştırabilir. Geçen yarım yüzyıl süresince politika, hükümet ve devleti ilgilendiren farklı meselelerin sayısı bütün demokratik ülkelerde arttı. Öyle ki, hiç kimse bu konuların tümünde -hatta birkaç tanesinden fazlasında- uzman olamaz. Son olarak politikalarla ilgili yargılar sadece belirsizlikle dolu değildir, çoğunlukla alternatiflerinin faydalarından fedakarlık etmeyi kaçınılmaz kılan tercihlerle ilgili zor kararlar alınmasını da gerektirir.

İletişim. 20. yüzyıl boyunca gelişmiş ülkelerdeki insan iletişiminin sosyal ve teknik çerçevesi olağanüstü değişimler geçirdi: telefon, radyo, televizyon, faks, etkileşimli televizyon, internet, olaylarla neredeyse eşzamanlı yapılan kanaat anketleri, odak grupları vs. İletişimin ve bilginin göreceli olarak ucuz olmasından dolayı siyasi konular hakkında varolan bilgi miktarı, her karmaşıklık düzeyinde çok arttı. Ancak bilginin daha kolay ulaşılabilir olması daha yetenekli olmaya ya da daha iyi bir kavrayışa yol açmayabilir: bilginin ölçeği, karmaşıklığı ve artan miktarı vatandaşların kapasiteleri üzerinde de daha fazla beklenti ortaya koyar.

Sonuç olarak, demokratik ülkelerin zorunlu ihtiyaçlarından birisi de vatandaşların bilgi sahibi olarak siyasi hayatta yer alma imkanını iyileştirmektir.

EK-A

Seçim Sistemleri Üzerine

Eğer seçim sistemleri üzerine daha çok şey öğrenmek isterseniz editörlüğünü Andrew Reynolds ve Ben Reilly'nin yaptığı The International IDEA Handbook of Electoral System Design (Stokholm: Uluslararası Demokrasi ve Seçim Yardımı Enstitüsü, 1997) başlamak için iyi bir yerdir.

Kitap "seçim sistemleri dünyası"nı üç ana aileye ayırır: Çokluk-Çoğunluk sistemleri, Nispi Temsil (NT) sistemleri ve yarı NT sistemleri. Tek Turlu Dar Bölge (TTDB), dört Çokluk-Çoğunluk tipinden sadece biridir. Diğerleri arasında Alternatif Oy (AO) sistemi (aynı zamanda Tercihli Oylama olarak da bilinir) ve Fransa'da uygulanan çift turlu seçim vardır.

Alternatif Oy sistemi sadece Avustralya'da (ve değiştirilmiş haliyle Pasifik denizindeki bir ada devleti olan Nauru'da) uygulanıyor olmasına rağmen, bazı siyaset bilimcilerin güçlü desteğini almıştır. Bu sistemde adaylar TTDB'de olduğu gibi tek üye bölgelerinden seçilebilirler. Ancak TTDB'den farklı olarak seçmenler adayları sıraya koyarlar, ilk seçimleri için bir, ikincisi için iki, üçüncüsü için üç... Eğer hiçbir aday oyların çoğunluğunu alamazsa en az toplama sahip olan aday elenir ve seçmenlerin ikinci tercihi ondan sonra sayılır. Bu, adaylardan biri oyların %50'sini alana kadar devam eder. Fransız çift tur sistemi de benzer bir sonuç elde etmeye çalışır. Bu iki sistem de TTDB sisteminin muhtemel bir kusurunun yaşanmasını önler: eğer bir üyelik için yarışan ikiden fazla aday varsa, üyeliği seçmenlerin çoğunluğunun imkanları olsa reddedecekleri bir aday kazanabilir. Uygulamada, AO onlara bu şans verir.

NT sistemleri üç gruba ayrılır. En yaygın olanı seçmenlerin adayları siyasi partilerin hazırladığı listelerden seçtikleri Liste sistemidir; seçilen adayların sayısı adayın partisinin aldığı oyların oranıyla doğrudan ilişkilidir. Almanya, İtalya ve yakın zamandan beri de Yeni Zelanda'da uygulanan Karışık Üye Orantısı sisteminde adayların bir kısmı, sözgelimi yarısı, ulusal NT listelerinden, diğerleri de tek aday bölgelerinden seçilir. Böylece, savunucularını tatmin edecek biçimde Liste sistemi NT'nin orantısallığının bir kısmını sağlar, ancak TTDB gibi, parlamenter çoğunluk oluşturmaya saf bir NT sisteminden daha yakındır.

Siyaset bilimcilerin çoğunlukla savundukları ama (1921'den beri kullanıldığı İrlanda hariç) ender olarak uygulanan bir NT sistemi de Tek Aktarılabılır Oy (TAO) sistemidir. Yukarıda bahsedilen Alternatif Oy'da olduğu gibi TAO da çok üyeli bölgelerde uygulanır. Oyların sayımında kullanılan, burada tarif etmek için fazla karmaşık olan bir yöntemden sonra TAO çok üyeli bölgelerdeki sandalyelerin en çok oy alan aday tarafından kazanılmasını garanti altına alır ve siyasi partiler arasında yaklaşık olarak orantısız bir

sandalye dağılımı sağlar. İrlanda'daki seçmenlerin TAO'dan memnun görünmesine rağmen, karmaşıklığı, muhtemelen başka yerlerde de uygulanmasının önünde bir engel olmuştur.

Rehber, dokuz sistemi ve onların sonuçlarını anlatır. Bunlara ek olarak ayrıca "Seçim Sistemi Tasarımcıları İçin Akıllıca Tavsiyeler" içerir. Kısa açıklamalarla önerdiği bazı kurallar şunlardır:

- Basit olmasını sağlayın.
- Yenilik yapmaktan korkmayın.
- Dahil etmekte hata yapmayın.
- Anahtar rollerdeki kişilerin yasallığını ve kabul edilebilirliğini sağlayın.
- Seçmenlerin etkisini en üst düzeye çıkarmaya çalışın.
- Ancak bunu birbirleriyle uyumlu olan siyasi partilerin teşvik edilmesiyle dengeleyin.

Pek çok sayıda alternatif seçim sisteminin var olması üç gözlemi ortaya koyar. Öncelikle, eğer bir demokratik ülkedeki seçim sistemi ülkenin ihtiyaçlarına zar zor cevap verebiliyorsa, o sistem değiştirilmelidir. İkinci olarak, bir ülkenin seçim sistemi muhtemelen o ülkenin tarihi, geleneksel, kültürel vs. özelliklerine uygun hale getirilebilir. Üçüncüsü, bir ülke yeni bir seçim sistemi benimsemeden (ya da varolan sistemle devam etmeye karar vermeden) önce alternatifler, seçim sistemleri üzerine uzmanlaşmış kişilerin yardımıyla dikkatle incelenmelidir.

EK-B

Kültürel ve Etnik Olarak Bölünmüş Ülkelerde Siyasi Uyum Süreci

Demokratik ülkelerdeki farklı alt kültürler arasında tatminkar bir düzeyde siyasi uyum sağlamak için yapılan düzenlemeler kabaca iki tiptir, "ortaklaşmacı demokrasi" ve seçim düzenlemeleri.

Ortaklaşmacı demokrasiler, her alt kültürün oylarının sayıyla kabaca orantılı olarak mecliste sandalye sahibi olmasına imkan tanıyan NT seçim sistemiyle yapılan seçimler sonucunda siyasi liderlerin büyük koalisyonlar yapmalarıyla sonuçlanır.

Ortaklaşmacı demokrasi sistemleri 1917'den 1970'lere kadar İsviçre'de, Belçika'da ve Hollanda'da, 1945'ten 1966'ya kadar da Avusturya'da varolmuştur. Anlaşma sağlamak için gerekli olan alt kültür kalıpları ve siyasi düzenlemeler her ülkede farklıdır (farklıydı). *İsviçreli* kendi aralarında anadillerine (Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romansch - İsviçre'nin doğusunda, İtalya ve Avusturya'nın sınır bölgelerinde kullanılan Latince kökenli bir dil), dinlerine (Protestan, Katolik) ve kantonlarına göre ayrılırlar. Dil ve din konusundaki farklılıklar bir dereceye kadar kesişirler: Fransızca konuşanların bir kısmı Katolik bir kısmı Protestanken, Almanca konuşanlar arasında da Protestanlar ve Katolikler vardır. Bu kesişen farklılıklar dil ve din üzerindeki çatışmaları azaltmıştır; modern İsviçre'de bu konularda neredeyse hiç çatışma yoktur. Ancak küçük kantonlar hem dil hem din açısından tipik olarak oldukça homojendir. Hem tarihten gelen sebeplerle hem de yapılan düzenlemelerle böyle olmuşlardır. İsviçre'deki karşılıklı anlaşmaya dayalı siyasi düzenlemeler çoğunlukla İsviçre Konfederasyonu'nun anayasasında yazılmıştır; aynı zamanda, görülüyor ki, İsviçre'deki tavırlar ve siyasi kültür tarafından da desteklenirler.

Belçika'da, farklı partiler öncelikle üç alt kültür etrafında gelişti: Katolikler, Liberaller ve Sosyalistler. Zamanla bu partiler kısmen bölgesel olan dil farklılığı sebebiyle daha da bölündüler; Valonya'da Fransızca, Flanders'ta da Flamanca baskındı. alt kültürlerin daha fazla özerklik istemeleri farklı bölgesel ve dilsel kamu otoritelerinin ve çok dilli başkent Brüksel'in özel bir statüsünün olduğu, geniş bir alana yayılan federalleşmeye yol açtı. Federal kabineleri oluştururken Flamanlar ve Valonlar arasında tam bir eşitlik sağlamak da standart uygulamaydı.

Hollanda'da, eski bir gelenek olan ve ilk olarak konfedere 'Hollanda Cumhuriyeti'nde (1579-1795) uygulanan seçkinlerin görev alması, politikadan evliliğe, komşuluğa, demeklere, sendikalara, gazetelere ve benzerlerine kadar bütün ilişkileri ve eylemleri etkileyen Liberal, Kalvinist, Katolik ve Sosyalist alt kültürlerin gelişmesini kolaylaştırdı. Bu alt kültürlerin etrafında geliştiği farklılıkların en önemli noktaları din ve sınıftı. 1917'de varılan ulusal bir uzlaşma sonucunda dini okullara ve devlet okullarına finansal eşitlik verildi, genel oy kullanma hakkı ve güçlü bir nispi temsil sistemi uygulanmaya başlandı. Bu siyasi uygulamalar normalde bütün partilerin katıldığı koalisyonlarla sonuçlanmasa da ortak karar alma, azınlıkların çıkarlarının ve özerk grupların haklarının karşılıklı gözetilmesi konusunda katkıları olmuştur; aynı zamanda göreceli olarak etkin bir hükümet de oluşturmuşlardır.

Hollanda'da uygulanan sistem 1968'de Arend Lijphart'ın etkili analizi *The Politics of Accommodation: Pluralism and Democracy in the Netherlands* adlı eserinde tanımlanan ortaklaşmacı demokrasinin ilk örneği olmuştur. Ancak bu zamana gelindiğinde, Sosyalistlerin ulusal sisteme daha fazla entegre olmaları ve iki dini alt kültürün önemli sonuçları olan laikleşme süreçleri geçirmeleriyle, alt kültürler daha az belirleyici olmaya başlamıştı. Yine de kurumsallaşmış uygulamalar ve özerk grupların isteklerine duyulan saygı genel olarak devam etti.

Başarılı ortaklaşmacı demokrasiler enderdir çünkü onların ortaya çıkmalarını sağlayan koşullar ender görülür. Bölünmüş toplumlarda ortaklaşmacılığın bir çözüm olmasına karşı yapılan eleştiriler şunlardı: (1) kültürel olarak bölünmüş pek çok ülkede ortaklaşmacılığın başarısı için elverişli (hatta belki de gerekli) olan koşullar ya çok zayıftır ya da hiç yoktur; (2) ortaklaşmacı düzenlemeler demokratik yönetimlerde muhalefetin üstlendiği önemli rolü azaltır; (3) bazı eleştirmenler karşılıklı vetoların ve konsensüs gerekliliğinin aşırı bir kilitlenmeye yol açacağından korkuyorlardı. Ancak Hollanda'da ve bazı başka tek seferlik ortaklaşmacı sistemlerde yaşananlar, ikinci eleştirinin geçerliliği konusunda şüphe uyandırdı ve açıkça üçüncü eleştirinin yanlış olduğunu ortaya koydu.

Şu sonuca varmak kaçınılmaz görünüyor: kültürel olarak bölünmüş ülkelerin sorunları için genel çözümler yoktur. Her ülkenin özelliklerine göre bir çözüm üretilmelidir.